БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№156 (10217) | 1963 оной июлиин 4, четверг | Сэн 2 мүнгэн

Берлиндэ болоһон хани барисаанай митинг

БЕРЛИН, июлиин 2. (ТАСС). Вернер-Зеелен-биндер-Халле гэдэг Берлинэй эгээ ехэ зал һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Берлинэй ажалшадай түлөөлэгшэд, демократическа партинуудай, ниитын организацинуудай эдэбхитэд энэ хани барисаанай митингдэ суглараа.

Н. С. Хрущевой, Вальтер Ульбрихтын, ГДР-эй хүтэлбэрилхы бусад ажал ябуулагшадай, КПГ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь М. Рейманай, Болгариин Коммунис партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Т. Живковой, Францины компартиин политбюрогой гэшүүн Этьен Фажоной зал соо ерэхэдэнь сугларагшад хани халуунаар угтаба.

СЕПГ-эй Берлинэй окружной комитедэй нэгэдэхи секретарь, СЕПГ-эй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн П. Фернер митингые нээгээ.

Удаалуулан Н. С. Хрущевто үгэ үгтэбэ. Н. С. Хрущевой час хахадай туршада хэлэһэн үгые сугларагшад айхабтар һонирхолтойгоор шагнаа.

П. Фернер Вальтер Ульбрихтда үгэ үгэбэ. Тэрэнэй трибунын хажууда ерэхэдэнь үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаһан байна.

Н. С. Хрущев Вальтер Ульбрихт хоёр тэбэрилдэн таалалдаба. Энэ үедэ альга ташалган шэнэ хүсэтэйгөөр нэрьебэ. Зал соо «Смело, товарищи, в ногу...» гэдэг революционно дуунай аялга зэдэлээ.

Н. С. Хрущевые, Вальтер Ульбрихтые, СЕПГ-эй, ГДР-эй правительствын хүтэлбэрилэгшэдые митингдэ хабаадагшад нэрьемэ альга ташалгаар, амаршалгын үгэнүүдээр үдэшэбэ.

1963 оной июлиин 2-то Берлиндэ болоһон митинг дээрэ
нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

КПСС-эй Центральна Комитедэй, Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын, совет бүхы хүнүүдэй үмэнэһөө, өөрынгөө нэрэһөө В. Ульбрихтые Н. С. Хрущев үгынгөө эхиндэ үшөө дахин үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, элүүр энхэ ябахыень, ажалдаа амжалта туйлахыень зүрхэнһөө хүсэбэ. Тэрэнэй удамжалан социализм байгуулха хэрэгтээ улам ехэ амжалта туйлахыень немец бүхы коммунистнуудта, ГДР-эй бүхы ажалшадта хүсэбэ.

— ГДР-эй газар дайдаар ябаха үедөө олон юумэ харабди, танай ороной хүдэлмэришэдтэй, таряашадтай, интеллигенциин түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдэжэ үрдеэбди, — гэжэ Н. С. Хрущев хэлэбэ.—Эдэ манай угаа һонирхолтой, хани халуун уулзалганууд болоо бэшэ. Манай арадуудай улам бэхижэжэ байгаа хани барисаае гэршэлһэн эдэ уулзалганууд, манай зүрхэндэ үни удаан саг соо үлэхэл.

Танай республикын ажал хэрэгэй һайнаар ябажа байхада бидэнэр үнэн зүрхэнһөө баярлажа байнабди. Үргэн дэлисэтэйгээр социализм байгуулха программа амжалтатайгаар бэелүүлжэ эхилээт.

Танай арадай ажалай дэбжэлтые харахадаа Германиин Демократическа Республикын ажалшад партиингаа шэнэ программые өөрынгөө түрэл хэрэг мэтээр хүлеэн абаа гэжэ эли тодоор харагдана.

Германиин хоёр хубиин хүгжэлтые сасуулха зуураа, Н. С. Хрущев Баруун Германиин «экономикын эди шэди» гэдэые тодорхойлон харуулба. Зүб гэхэдэ, Баруун Германидаа байгаалиин баялигтай бэлэн бааза, металлурги, үндэ промышленностьтай байжа, экономикоёо хүгжөөхэ аарамжатай эрхэ нүхэсэлтэй байгаа бшуу. Тиин экономическа энэ дэбжэлтэнь саг зуурын байшоо. Баруун Германиин «экономикын эди шэди» тухай ФБ-гэй бэшэһэн бэхын шатаадүй байхада, буржуазна эдхагшад ба тэдэнэй эзэд Баруун Германидахи экономикын ядаруу боложо эхилһэн тухай айжа захалаа һэн.

— Зүүн Германиин ажалшад Баруун Германида орходоо ураггүй орёо бэрхэ байдалда экономикоёо һэргээн бодхоожо эхилһэн юм, — гэжэ Н. С. Хрущев үргэлжэлүүлбэ. —Байгаалиин баялигай, материалнуудай бааза шэнээр байгуулха, металлургическа бааза болон промышленностиин бусад һалбаринуудые шэнээр байгуулха хэрэгтэй байгаа, һандаргагдаһан хэдэн зуугаад, мянгаад предприятинуудые шэнээр бодхоохо хэрэгтэй болоо һэн. Эдэ бүгэдэ хадаа ехэ бэрхэшээлтэй, орёо зорилгонууд байгаа ха юм. Хэды тиимэ байбашье һаань, мүнөө Германиин Демократическа Республика Европо, дэлхэй дээрэ эгээл түгэлдэр хүсэтэй индустриальна гүрэнүүдэй нэгэн болонхой: промышленна үйлэдбэриин хэмжээгээр ГДР хүгжэнги промышленностьтай түрүүшын арбаад гүрэнүүдэй тоодо ородог.

Экономическа эди шэди тухай хэлэхэ болоо һаа, Германиин Демократическа Республикада эгээл иимэ юумэн үнэхөөрөө болоо гэжэ юумые зүбөөр тоолодог ямаршье хүн хэлэхэ байха. Арад зоной засаг түрэеэ гартаа абажа, өөһэдынгөө ёһото эзэн болоһоной ашаар иимэ ехэ хүгжэлтэ туйлагдаһан байна бшуу. Түгэлдэр хүсэтэй социалис хани харилсаата холбооной оршон мандажа байһанай, тэрээнтэй танай ороной аха дүүгэй хани харилсаанай һабагшаар холбоотой байһан дээрэһээ иимэ эди шэди бии болохо аргатай байгаал.

Гайхамшагта эди шэдитэ амжалта имагтал социализм асарха байна бшуу. Түсэблэгдэдэг экономико дээрэ эдэ амжалтанууд һууридаг байна. Эгээл иимэһээ ажалай эмхидхэлэй социалис ёһоор, шэнэ ниитын харилсаануудай ёһоор энэ экономико урагшаа дабшана.

Германиин Демократическа Республикын экономико саашадаашье бүришье түргэнөөр хүгжэхэ бэзэ гэжэ батаар найдажа байнабди гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ. Иигэхэ бүхы арга боломжонууд, эрхэ нүхэсэлнүүд бии гээшэ.

Мүнөө үедэ социалис оронуудай амжалтатайгаар хүгжэжэ байһанай ашаар эдээнэй экономическа түсэбүүдые улам улам һайнаар тааралдуулан зохёохо арга боломжонууд бии болонхой. Эгээл иимэһээ Германиин Демократическа Республикын Баруун Германитай таһалдаһан экономическа холбоонууд социалис оронуудтай тогтооһон харилсаагаар хүсэлдүүлэгдэхэһээ гадна, ГДР-эй экономико түүхэй эдэйшье, промышленностииншье талаар барагдашагүй ехэ арга боломжотой, нөөсэтэй болохо, энэ талаар бүришье гайхамшагта амжалта туйлаха юм. Социалис оронуудай экономическа хани харилсаанай улам хүгжэжэ байһан ушар хадаа манай хамтын хүгжэлтые хурдадхаһан түгэлдэр хүсэн болоно.

Германиин Демократическа Республика экономическа гол шухала үрэ дүнгүүдээр Баруун Германиие ахижа гараха сагынь холо бэшэ болоо гэжэ эдэ бүгэдэ баримтанууд тодоруулна.

Саашань Н. С. Хрущев Европодохи байдалые һайжаруулалгатай холбоотой асуудалнууд тушаа тогтон хэлэбэ. Германи, Баруун Берлин гэээшэ уласхоорондын асуудалнуудай эгээл орёо бэрхэнь болоод байна. Эдэ асуудалнуудые шиидхэлгэһээ Европодохи, бүхы дэлхэй дээрэхи байдалай политическэ уларил дулдыдана гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Советскэ Союз, Германиин Демократическа Республика, социалис бүхы оронууд уласхоорондын шахардуу шанга байдалые бүри мүһэн усадхаха, Европын бүхы оронуудай хоорондо һайн үндэһэтэй хани барисаа байгуулхын тулада ехэ оролдолго гаргана гэжэ Н. С. Хрущев тэмдэглэбэ. Бүхы дэлхэйн арадуудтал адли Европын арад зон ерээдүй тээшээ һанаа амараар хаража, амгалан тайбан ажалда өөһэдыгөө зорюулха аргатай байһай гэжэ бидэнэр хүсэнэбди.

Дайнай хойто тээхи Европодо, мүн бүхы дэлхэй дээрэхи байдалда ехэ хубилалтанууд болоо гэжэ саашань тэрэ хэлэбэ. Дэлхэйн социалис системэ бии болоо, олон гүрэнүүд национальна бэеэ даанхай байдалтай боложо, колониальна дарлалтаһаа сүлөөрөө. Хоёр ондоо байгуулалтатай Германиин хоёр гүрэнүүд: хүдэлмэришэн анги, ажалша таряашад, бүхы арад зон эзэтэй Германиин Демократическа Республика, нүгөөдэдэнь хуушанайхяараа капиталистнууд болон помещигүүд дарлагшадтай Германиин Федеративна Республика бии болоо.

Советскэ Союз, Германиин Демократическа Республикатай аха дүүгэй хани харилсаатай, мүн Германиин Федеративна республикатай дипломатическа харилсаатай байдаг. Эб найрамдалай хараа шугам бэелүүлдэг манай орон Советскэ Союз Баруун Германи хоёрой харилсаан һайн замаар хүгжэһэй гэжэ хүсэдэг байна. Немец арад зоншье манай оронтой, социалис бүхы оронуудтай харилсаагаа бата үндэһэтэйгөөр хүгжөөхэ дуратай байһаниинь лабтай.

Германи Советскэ Союз хоёрой хоорондохи харилсаанууд хани ёһоор хүгжөө гээшэ һаа, хоёр орондо, хоёр арадуудта ашатай туһатай байха гэжэ дэлхэйн нэгэдэхи дайнай һүүлээр немец гүрэнэй ажал ябуулагшад хэлэхэ зүрхэтэй байһан юм гээд Советскэ Союз Германи хоёрой хоорондохи харилсаанай түүхэ тухай тогтон хэлэхэ зуураа, Н. С. Хрущев тэмдэглэбэ. Эдэнэр Версальдахи эбэй договорой урьхануудые дабаха шадалтай байгаа, тиигэжэ манай хоёр оронуудай хоорондо һайн холбоонууд тогтоогдоһон юм. Энэ хадаа сэсэн мэргэн үйлэ хэрэг байна.

Энэ ушар Германида, тэрэнэй экономикодо ямар хохидол ушаруулааб? Ямаршье хохидол ушаруулаагүй. Харин немецкэ промышленность Советскэ Союзһаа захилнуудые абажа эхилээ һэн. Энэнь Германиин экономико һэргээн бодхоохо, хүгжөөхэ арга боломжо олгоо һэн. Советскэ Союзтай ашатай туһатай экономическа холбоо барисаа байгуулһанай ашаар Германи промышленностьяа хүсэдөөр хүдэлгэхэ, немец ажалшадта хүдэлмэри үгэхэ аргатай болоо һэн.

Экономическа эдэ харилсаанууд мүн Советскэ Союздашье ашатай туһатай байгаа.

Иимэ хани харилсаанууд саашадаашье хүгжэһэн байгаа һаа, манай оронуудта айхабтар ехэ ашатай туһатай байха һэн гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Теэд Гитлерэй засаг түрэдэ ерэхэтэй хамта эдэ харилсаанууд эбдэгдэһэн, энэ хүнэй арадта, хүн зондо харша хараа шугамаар эдэ бүгэдэ хойшоо хаягдажа, дэбһэгдэһэн байгаа. Хүршэнэрэй һайн харилсаануудай орондо дайн байлдаан боложо, Гитлерэй сэрэгэй зэбсэгжэлтэ үй бута сохигдоод, Германиин арадай ажахыда айхабтар ехэ хохидол ушаруулагдаһан юм. Советскэ Союз болон бусад оронуудшье айхабтар ехэ гээлтэ хоролтодо ороһон байна.

Дайнай хойто тээхи хүгжэлтые хараха болоо һаа, уласхоорондын империализмын зээрхэг түримхэй хүсэнүүдэй туһаламжаар Германиин Баруун талада милитарис, үһөө мэсэгэй гүрэн — Германиин Федеративна Республика байгуулагдаһан юм. Империалис гүрэнүүдэй мүнөөнэй хараа шугамые үндэһэтэй болгохын тулада баруунай оронуудта хэдышье үгэ хэлээ һаань, Европын тэгэн дунда шахардуу шанга байдалай энэ гуламта барижа байлга «хүйтэн дайе» һүжэрөөнэ, арадууд хоорондын, нэн түрүүн Баруун Германи социалис оронууд хоёрой хоорондохи харилсаае улам шангадхана. Германиин асуудал шиидхэгдэжэ, арадуудай хани барисаанай, харилсан ажаллалгын амгалан тайбан ёһоор хүгжэхэ эрхэ нүхэсэл бии болоһой гэжэ арадууд хүлеэжэ байна.

Европодо, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые бэхижүүлхын тулада хоёрдохи дэлхэйн дайнай үлэгдэлнүүдые үгы хэжэ, Германитай эбэй договор баталха хэрэгтэй гэжэ Н. С. Хрущев мэдүүлбэ.

Германитай эбэй договор баталхада, эб найрамдалай хараа шугам бэелүүлдэг гансахан Советскэ Союзай болон бусад оронуудай арадууд шүүхэ бэшэ юм. Харин Европын бусад гүрэнүүдэй арадуудта, дэлхэйн бүхы хүнүүдтэ иимэ договор хэрэгтэй: Баруун Германиин арад зоной аша туһада, хүсэл эрмэлзэлгэдэ иимэ договор хэрэгтэй байна.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үлэгдэлнүүдые усадхаха эрилтэ табихадаа Советскэ Союз юу дурадханаб? Мүнөө үедэ Европодо байһан эрхэ байдалые, гитлеровскэ Германиие үй бута сохиһоной эсэстэ тогтоһон байдалые ондоо болгохоор юумэ дурадханагүйбди гэжэ Н. С. Хрущев хэлэбэ. Мүнөө байһан байдалые юридическэ талаһаань бэхижүүлээд, үһөө мэсэ нэхэгшэдэй шэнэ дайнда бэлэдхэхэ аргыень хааха гэжэл бодонобди.

Берлинэй хана гэдэг тушаа шүүяан баруун оронуудта болоһон зандаа. Баруун тээ «хана» гэдэгынь Германиин Демократическа Республикын хуулита хилэ гээшэл даа. Орондоо эсэргүү, социалис бусад гүрэнүүдтэ эсэргүү хорото муухай аашаһаа ГДР-эй ажалшадай бэе хамгаалха хэрэгтэнь энэ хана хэрэгтэй юм. Берлинэй хана гэжэ нэрлэдэгынь гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудые һайжаруулха, эб найрамдалай хэрэгтэ ашатай туһатай юм.

Юумые үнэн зүб талаһаань харадаг болохо хэрэгтэй ха юм гэжэ Советскэ правительствын толгойлогшо тэмдэглэбэ. ГДР гээшэ хооһон юумэн бэшэ, харин өөрынгөө правительствотай, хуулинуудтай, түрим ёһонуудтай, хилэтэй бодото гүрэн гэжэ ойлгохо хэрэгтэй. Тиимэһээ бэеэ даанхай гүрэн бүхэн өөрынгөө хилые аршалан хамгаалха эрхэтэй бшуу.

Үһөө мэсэгээ абагшад эбэй договор баталха тухай дуулахашье дурагүй гэжэ Н. С. Хрущев саашань мэдүүлбэ. Эдээнэй зорилго—ГДР-ые үгы хэжэ, залгиха гэһэн ааб даа, Баруун оронуудай хархис этэгээдүүдэй оролсон хашхаралдадаг «нэгэдүүлгын» программа гэдэгынь эгээл иимэ зорилго табина ха юм.

Империалистнуудай хэлэн дээрэ «нэгэдэлгэ» гээшэ ГДР-ые мэдэлдээ абаха гэһэн удхатай. Германиие хубаарилха гээшэ национальна бэшэ, социально-политическэ асуудал болоно. Германиин нэгэ хубинь социализм байгуулна, нүгөө хубинь капиталис замаар ябана. Германиин хүдэлмэришэд, таряашадай түрүүшын гүрэниие — Германиин Демократическа Республикые империалис гүрэнүүд үгы хэхэ һэдэлгэтэй. Тиимэһээ «нэгэдэлгэ» гэжэ үгэ энээнэйнь халха болоно. Үһөө мэсэгээ абаха дайн байлдаае жүрөөдэдэг господанар, энэ һэдэлгэтнай урдань бүтөөшьегүй, бүтэхэшьегүй!

Немецүүдэй хүсэл эрмэлзэлгэнь маанадта ойлгосотой. Немецүүд Эхэ ороноо нэгэдүүлхэ, эб найрамдалда дуратай, нэгэдэһэн демократическа немец гүрэниие бии болгохо хүсэлтэй. Эйэнь тон зүб, хуулита ёһоной хүсэл эрмэлзэлгэ болоно. Амгалан ёһоной, харилсан ажаллалгын политика ябуулхада энэ ерээдүйнь улам дүтэ болохо, харин дай хэхэ, үһөө мэсэгээ абаха һэдэлгэ гаргаха политика ябуулхада энэ ерээдүйнь холодохо бшуу.

Немец хоёр гүрэниие нэгэдүүлхэ асуудалые шиидхэхэ эгээл зүб зам хадаа Баруун Германида капитализмые усадхан һалгаха, социалис үндэһэ һуури дээрэ Германиин нэгэдэмэл гүрэн бии болгохо хэрэг болоно. Иимэ харгы зам эгээл һайн, манай үе сагай эрилтэнүүдтэй, немец арадай, бүхы дэлхэйн ажалшадай хүсэл эрмэлзэлгэтэй тааралдаха байгаа. Зүгөөр энэ хэрэгэй хэдыдэ, хайшан гэжэ бэелүүлэгдэхэ байһаниинь саашадаа харагдаха байна. Энэ хэрэгынь немец арадай өөрэйнь, гансал немец арадай шиидхэхэ асуудал болоно.

Немецүүдэй энэ үнэн зүб хүсэл эрмэлзэлгэнүүдые империалис хүсэнүүд өөһэдынгөө аша туһада хэрэглэхэ, Германиин Демократическа Республикые үгы хэхэ һэдэлгэтэй бшуу. Тэдэнэй иимэ һэдэлгэтэй байһыень ойлгохоор лэ байна.

Зүгөөр манай үе сагта Германиин асуудалые иимээр шиидхэжэ болохогүй. Энэнь граждан дайнай, дэлхэйн дайнай зам харгы болоно.

Үһөө мэсэгээ абахын түлөө һэдэгшэд, хархис этэгээдүүд элдэб хорото аашануудые гаргажа, Германиин Демократическа Республикые дотороһоонь муудхаан һалгаха һанаашалгатай. Эдэ һэдэлгэнүүдынь огтолон бүтэхэгүй, тон найдамжагүй байна гээд Н. С. Хрущев тэмдэглэбэ.

Германиин Демократическа Республикын политикые, ниитын байгуулалтые хубилгаа һаань, Советскэ Союзтай һайн харилсаа холбоотой болохо һэмди гээд Германиин Федеративна Республикын гүрэнэй ажал-ябуулагшад хэлэдэг гээшэ. Энэнь үндэһэ һууригүй хэрэг болоно гэжэ Н. С. Хрущев заана.

Канцлер Аденауэр, тэрэниие даган дууряагша, өөрыгөө социалистаб гэдэг Брандт, Баруун Германиин, Баруун Берлинэй бусад хархис этэгээдүүд Америкын президентые Баруун Берлин ерэхыень тон һаяхан уряа. Господин Кеннедиин Баруун Берлин миин хүрэхэ ябадалдань муу юумэн байхагүй. Хэрбээ һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлгэтэйгээр ерээ һаань, һайшаахаар байгаа. Гэбэшье президентые уриһан хүнүүдэй һайн һаналгүй байһаниинь элитэ. Тэдэнэр үһөө мэсэгээ абаха өөһэдынгөө бодомжогүй һанаашалгануудые дэмжүүлхэ хүсэлтэй.

Эгээл тиимэһээ тушаалһаа буухаяа байһан канцлер, Баруун Германиин бусад ажал ябуулагшад президентые үдэшэбэ. Гэхэ зуура тэдэнэр Баруун Берлиндэ ямаршье хабаагүй байна бшуу. Юуб гэхэдэ, Баруун Берлин хадаа Баруун Германиин хубинь бэшэ байна. Энээн тухай бидэнэршье, манай союзнигуудшье нэгэнтэ бэшэ мэдүүлһэн юм. Хэблэлэй мэдээсэлнүүдһээ тобшолол хэхэдэ, тушаалһаа буухаяа байһан канцлертай хамта Америкын президент Баруун Берлин түрүүшээр ерэхэ дурагүй байгаа. Тушаалһаа буухаяа байһан канцлертай иигэжэ ерэхэдэ муу байха гээд тэрэ мэдэрээ ха.

Вашингтондохи американска университедтэ президент һаяшаг үгэ хэлэхэдээ уласхоорондын байдалда яһала зүб сэгнэлтэ үгэһэн юм. Тиигэжэ Советскэ Союзтай тогтоогдоһон харилсаануудаа шэнэдхэн хубилгаха, һайжаруулха шухала, уласхоорондын байдал һайжаруулха, «хүйтэн дайнай» байдалые болюулха шухала гээд тэндэнь хэлэгдээ һэн. Харин тиихэдэ үһөө мэсэгээ абаха һэдэлгэтэй Баруун Германиин этэгээдүүдэй һанаашаар господин Кеннедиин ябаһаниинь муу байна. Президентын энэ һая хэлээшэнь бэелүүлэгдэжэ эхилхэ байха гэжэ һанаһан хүнүүдэй найдабарие харюулнагүй бшуу.

Энэ үгэ хэлэһэнһээнь хойшо ойролоол 13 үдэр үнгэрэнхэй. Харин Холбоото Штадуудай президент Баруун Германи, удаань Баруун Берлин ерээд, тон ондоо удхатайгаар үгэ хэлэжэ эхилээ. Баруун Германида, илангаяа Баруун Берлиндэ хэлэһэн үгыень американска университедтэ хэлэһэн үгэтэйнь сасуулаа һаа, хоёр ондоо президент үгэ хэлээ гэжэ һанахаар.

Иимэ богонихон сагай туршада, уласхоорондын байдалда шухала ямаршье хубилалтануудай болоогүй байхада, нэгэл хүнэй тад хоёр ондоо удхатай үгэ хэлэхэ байһандань этигэхээр бэшэ.

Яахадаа иимэ ушар тохёолдооб? Энэнь угаа аюултай ушарһаа шалтагаална. Баруун Германиин бэлбэсэн хүгшэниие бэе тээшээ татаха талаар Францын президенттэй Америкын Холбоото Штадуудай президент мүрысэнэ. Эдэ хоёр тэрэ хүгшэнэй сэбдэг сэдьхэлые наашалуулха һэдэлгэтэй. Харин энэ хүйтэршэһэн зүрхэниинь эзэндээ тон таарамжагүй һанал бодол түрүүлнэ. Энэ хоёр мүрысэгшэд шэнгеэр энэ бэлбэсэн хүгшэнэй хойноһоо ябаха, тус бүридөө тэрээниие бэе тээшээ татаха болоо һаань, тэрэ хүгшэн толгойгоо үргэжэ, дэлхэйн асуудалнуудые шиидхэлгэ нээрээл намһаа дулдыдана гэжэ һанахадаа магад. Харин үнэндөө тэрэ һамганһаа биратай юумэн дулдыданагүй. Анхаралыень бэе тээшээ татаха ябадал һайн юумэ тохёолдуулхагүй, дэлхэйн байдалые шахардуу шанга болгохол.

Ядерна зэбсэг тухай асуудалнуудаар Холбоото Штадуудай бэелүүлдэг политика, жэшээлхэдэ, энээниiень гэршэлэн харуулна. Олон талануудай хабаададаг НАТО-гой хүсэн гэжэ нэрлээд, өөһэдынгөө союзнигуудые энээндэ тэдэнэр хабаадуулха һанаатай. Эдэ союзнигуудайнь зариман иимэ ядерна хүсэнүүдые бии болголгодо хабаадахаяа арсана. Тиигээшье хадань тэдэнэр өөһэдынгөө политика бэелүүлхые оролдоно. Юунэй түлөө иимэ политика ябуулагдана гээшэб? Үһөө мэсэгээ абаха һэдэлгэтэй, коммунизмда тон дурагүй Баруун Германиин этэгээдүүдэй ядерна зэбсэгтэй болохо хүсэлые дүүргэхын түлөө нэн түрүүндэ иимэ политика бэелүүлэгдэнэ бшуу. Иимэ политика туйлай ехэ хойшолонтой байдал тохёолдуулжа болохол.

Америкын Холбоото Штадуудай президент Баруун Берлиндэ үгэ хэлэхэдээ, өөрынгөө хараа шугамай зүб байһанда али нэгэн хүниие хэр этигүүлээ хаб, Баруун Германиин болон Баруун Берлинэй үһөө нэхэдэг ажал ябуулагшадые дэмжэхэ ябадалаараа хэнииешье айлгаагүй. Иигэжэ энэ хүн империалистнуудай хорлоһон уласхоорондын оршон байдалда гансал хоро нэмээгээ, — гэжэ Н. С. Хрущев зааба.

Коммунизмда эсэргүү тиимэ үгэнүүдые Баруун Германида болон Баруун Берлиндэ байхадаа хэлэхын тулада, Америкын президент гүрэнэй наһа бараһан секретарь Даллесай хэлэһэн үгые һайн гэгшээр шудалан үзөө гээшэ ха. Тиин наһанайнгаа һүүлшын һаранудта байһан Даллесыешье бэшэ, харин өөрынгөө дура хүсэлые Сагаан байшан дотор баадхадаг «урданай» Даллесые шудалан үзөө гээшэ. Америкын Холбоото Штадуудай президент хадаа хуули засаг барижа байхадаа, Даллесай баримталдаг панхаруудтаһан политикада бусаха гэжэ байна бэшэ гү?

Иимэ политика Америкын Холбоото Штадуудта ямаршье һайн юумэ бии болгохогүй. Бидэнэр тухай хэлэхэ болоо һаа, господинууд, эрьесэ дээрэ аргаахан байгты! гэжэ хэлэжэ шадаха байнабди.

Баруун Германиин арад оршон байдал ойлгохо талаар бодото юумые мэдэхэ, үһөө абалгын политика хэды ехэ аюултайб гэжэ мэдэхэ, өөрынгөө хуби заяае гартаа абаха, өөрынгөө ажабайдалай хэрэгтэ таарамаар политика ябуулха байха гэжэ бидэнэр этигэнэбди. Эб найрамдал хүсэжэ байгаа Советскэ Союзтай, бүхы социалис оронуудтай харилсаагаа һайжаруулха шухала гэжэ ажалша немец арадта ажабайдалай аша хэрэг заана гээшэ.

Хэрбээ США-гай президент уласхоорондын оршон байдалые һайжаруулха гэжэ бодото дээрэ оролдоо һаа, Баруун Германида болон Баруун Берлиндэ тиимэ үгэнүүдые, уласхоорондын оршон байдалые шангадхаха хараатай үгэнүүдые юундэ хэлэнэ гээшэб? гэжэ Н. С. Хрущев хэлээ. Коммунизмын илалтын түлөө ниитэ тэмсэл дотор үнэн сэхэ ханинар, союзнигууд мүн болохо Советскэ Союз болон бусад социалис оронууд Германиин Демократическа Республикатай хододоо хамта байгаа, саашадаа байхашье гэжэ үшөө дахин баталан хэлэхые хүсэнэб.

Саашань Германитай эбэй договор баталха дурагүй Баруун гүрэнүүдэй баримталдаг шалтагаан дээрэ тогтожо хэлэхэ зуураа, Н. С. Хрущев баруун зүгэй империалис гүрэнүүд Германиин арадай үндэһэн аша хэрэгые дэмжэхэ дурагүй, юундэб гэхэдэ тэдэнэй аша хэрэгүүд империалис зонхилогшодой түсэбүүдтэ болон уг зорилгодо таарахагүй байна бшуу гэжэ Н. С. Хрущев заана.

ФРГ-гэй арадай хүсэл ташха ондоо удхатай, Германиие эб найрамдалай замаар хүгжөөхэ, социалис оронуудтай бүхы талын һайн харилсаануудые байгуулха, хүгжөөхэ гэһэн удхатай гэжэ Н. С. Хрущев үргэлжэлүүлнэ. Советскэ Союз ФРГ хоёрой хоорондо хани харилсаа байгуулха арга хаһадаг тиимэ дабагдашагүй хаалта эдэ хоёр гүрэнүүдэй хоорондо байха-

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

Үйлэдбэриин управленинүүдэй болон хүдөөгэй парткомуудай зууршалгаар республикын Хүндэлэлэй самбарта иимэ ажахынуудые бэшэхэ:

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоз (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр **Баданов,** парткомой секретарь нүхэр **Гребенников).** Тус колхоз июниин 30-да мяха гүрэндэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб 102 процент, һү—100 процент, үндэгэ—149 процент, нооһо 181 процент дүүргэһэн байна.

Зэдын үйлэдбэриин управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр **Кавелин,** парткомой секретарь нүхэр **Сукнев).** Энэ колхоз гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб 110,5 процент, нооһо—124,3 процент, үндэгэ—100 процент дүүргэжэ, гүрэндэ һү худалдалгые нёдондонойхидо орходоо 24,8 процентээр дээшэлүүлбэ.

Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Байкал» колхоз (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр **Бабалаев,** парткомой секретарь нүхэр **Ванчиков).** Тус колхоз гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые 135,8 процент дүүргэжэ, гүрэндэ һү худалдалгые нёдондонойхидо орходоо 48 процентээр дээшэлүүлһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай июнийн Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

КОММУНИЗМЫН ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ТҮГЭЛДЭР ХҮСЭН

Коммунизм мүнөө үеын hүр жабхаланта хүсэн болонхой. Олон үеын хүнүүдэй эрхим hайхан хүсэл бодолой бэелүүлэгдэжэ байгаа тиимэ байгуулалта, хүнүүдэй аха дүү шэнги эбтэй hуудаг ниитын шэнэ тиимэ байгуулалта дэлхэйн бүмбэрсэгэй угаа ехэ хубидань зохёон байгуулагдана. Социализмын дэлхэй, Агууехэ Октябриин үдэрнүүдтэ мүндэлhэн дэлхэй үргэжэ, бадажажа, улам хүсэтэй болоно байна. Энэ дэлхэй манай бүмбэрсэгэй бүхы хүн зоной гурбанай нэгэ хубиhаа үлүүень өөрынгөө туг доро жагсаанхай.

Дүшэ гаран жэлэй саада тээ, партиимнай IX съезд дээрэ В. И. Ленин иигэжэ хэлээ hэн: «...Хэды **ехэ бэрхэшээлтэй, хэды ехэ hаад түбэгтэй ушархашье hаа, манай хэрэгтэ бүхы оронуудай олон түмэн ажалшад нэгэдэн хабаадалсаха, тиимэ хэрэг бэелүүлжэ байнабди».** Ильичнай ямар сэсэн мэргэнээр уридшалан мэдэhэн байгаа гээшэб! Мүнөө коммунизм үдэр бүриимнай ажал хэрэгээр бэелүүлэгдэнэ, коммунизмын үзэл суртал бүмбэрсэг дэлхэйн эгээн холуурхи заха булангуудта нүлөөтэн дэлгэрбэ, бүхы дэлхэйн ажалшадай сэдьхэл зүрхэндэ бүхөөр хадуугдан оробо.

Коммунизмын үзэл сурталай илан мандахын тулада дайн сэрэг хэрэггүй юм. Дайн сэрэг хуушан байгуулалтын лэ шанар шэнжэнь болоно. Үни заяанай арсалдаае капитализмтай амгалан ёhoop экономическа мүрысөө хэжэ, өөрынгөө аша туhада шиидхэхэ гэhэн нангин зорилгые коммунизм урдаа табина. Тиин энэ мүрысөөндэ коммунизм саг үргэлжэ илалта туйлана.

Мүнөөнье үедэ социалис оронууд дэлхэйн промышленна продукциин 37 процент шахуунь үйлэдбэрилнэ. Социализмын оронууд эгээн шухала бүхы продукци үйлэдбэрилгөөр hаяын сагта капиталис оронуудые ахижа гараха байна.

«Бодото баримтанууд гээшэмнай арсашагүй хүсэтэй зүйл мүн, — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум дээрэ нүхэр Н. С. Хрущев хэлээ. **Коммунизм байгуулхадаа бидэнэй амжалта туйлаhан бодото баримтанууд бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ ха юм. Тэдэ баримтануудые тоонгүй байхыншье, арсахыншье аргагүй бшуу. Коммунизмын материально-техническэ хүсэтэ үндэhэ hуури бии болгожо байгаа манай арадай ажал хүдэлмэринь бүхы дэлхэйн хүнүүдэй ухаан бодолдо угаа ехээр нүлөөлдэг тон хүсэтэй зүйл мүн. Коммунизм байгуулха хэрэгтэ Советскэ Союзай туйладаг амжалтануудынь, социалис бусад оронуудай амжалтануудынь бүхы оронуудай хүдэлмэришэн ангиие өөhэдынгөө хүсэ шадалда бүри ехээр этигдэдэг болгоно. Тэдэ амжалтануудынь дарлагдаhан арадуудые эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлдэ зоригжуулан жагсаана, дэлхэйн ондо ондоо оронуудай оюутан интеллигенциин ухаан бодолдо нүлөөлнэ, империализмын хүсэнүүдэй урдаhаа эсэргүүсэн, социализмын хэрэгэй түлөө тэмсэгшэдые үзэл сурталайнь тэмсэлдэ зоригжуулна».**

Буржуазиин үзэл сурталые номногшод хадаа марксизм-ленинизмын теориhоо угаа ехээр айдаг, бүхы оронуудай арад ниитэ зондо марксизм-ленинизмын теориин үзүүлдэг нүлөөhөө тон ехээр айдаг юм. Тиин айгаагүйдэнинье арганьгүйл даа! Экономическа мүрысөөндэ туйлаха илалта тухайгаа хэлэхэдээ, бидэнэр имагтал цемент гү, али металл тухай, али шулуу нүүрhэ тухай хэлэнэ бэшэбди, бидэнэр үзэл сурталайнгаа булюу хүсэтэй байhые, капиталис байгуулалтаhаа социалис байгуулалтын булюу hайн байhые хараадаа абанабди. Эгээл имэhээ империалистнууд болбол коммунизмда этигэдэггүй болгохо гэhэн хорото үзэлөөр арадуудые мунхаруулха гэжэ бүхы шадалаараа оролдоно. Империалистнууд «үзэл сурталай дайе» социалис оронуудта шэлжүүлэн оруулхаяа hэдэнэ, социалис байгуулалтые, социализмын оронуудай бата нэгэдэл болон хани барисаае, уласхоорондын **коммунис** хүдэлөөнэй **нягта жагсаалые досооhоонь hуларуулхаяа оролдоно.**

Теэд империалистнууд дэмы талаар тиигэжэ оролдоно даа! Үзэл сурталай бутарал үүдхэхэ гэhэн империалистнуудай найдабаринь буруу hүрэхэ, социализмын хүсэнүүдые hуларуулхаяа, революционно тэмсэлэй хүгжэлтые зогсоохоёо hэдэhэн империалистнуудай hэдэлгэнүүдэйнь буруу hүрэhэндэл адляар, социализмын оронуудта эсэргүүсэн, урдань сэрэгэй добтолго хэhэниинь буруутаhандал адляар, социализмые экономическа хүреэлэлгэ хашалта хэжэ дараха гэдэг хорото түсэбүүдэйнь буруу hүрэhэндэл адляар мүнөөнэйнь hэдэлгэнүүд буруу hүрэхэ юм. Аха дүү марксистко-ленинскэ партинууд ниитын ондо ондоо байгуулалжатай гүрэнүүдтэй амгалан ёhoop зэргэ оршохо ёho гуримые, хоёр ондоо системын амгалан ёhoop мүрысэхэ ёho гуримые бодото дээрэнь бэелүүлнэ. Зүгөөр үзэл сурталай амгалан ёhoop зэргэ оршохо гэдэг hанамжые марксизм-ленинизмдэ урбаhан ябадал гэжэ, хүдэлмэришэн, тараашанай хэрэгтэ, коммунизмын хэрэгтэ урбаhан ябадал мүн гэжэ марксистско-ленинскэ партинууд тоолоно.

Партиин үзэл сурталай хүдэлмэриин ээлжээтэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсэhэн КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй дүнгүүдые аха дүү партинууд дотор үргэнөөр hайшаан дэмжэбэ. Ондо ондоо оронуудай коммунистнууд Пленумэй шиидхэбэринүүдые, нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэhэн үгые буржуазна үзэл сурталай урдаhаа эсэргүүсэн, марксизм-ленинизмын илан мандахын түлөө, коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэлэй, нягта жагсаалай түлөө тэмсэлдэ баhа нэгэ ехэхэн туhа нэмэри болоо гэжэ тоолоно. Үзэл сурталай бутарал үүдхэхэ гэдэг империалистнуудай hэдэлгэнүүдтэ эсэргүүсэн, политическэ hэримжээе улам дээшэлүүлхэ, социалис оронуудай нэгэдэлые, коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай нягта жагсаалые батадхаха, марксизм-ленинизмын hургаалай арюун сэбэр байлга тухай саг үргэлжэ оролдохо хэрэгые аха дүү партинууд өөhэдымнай эгээн шухала уялга гэжэ, бүхы дэлхэйн ажалшадай үмэнэхи өөhэдымнай уялга гэжэ тоолодог юм.

Марксистко-ленинскэ партинууд болбол хүн зондо харша империализмын үзэл сурталай урдаhаа саашадаашье эбсэнэгүйгөөр, эрид шангаар тэмсэхын тула, империалис үзэл сурталай хорото нүлөөhөө ажалшадые абархын тула, коммунизмын агуу нангин үзэл сурталаар олониитэ зониие улам hайнаар хүмүүжүүлхын тула бодото хэмжээнүүдые бэелүүлнэ. Болгари, Чехословаки, Венгри, ГДР, Итали болон бусад оронуудай аха дүү коммунис, хүдэлмэришэдэй партинуудай hүүлэй үедэ болоhон съезднүүд дээрэ соёл сурталай хүдэлмэриин бодото тодорхой олохон асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Польшын хүдэлмэришэдэй нэгэдэмэл партиин Центральна Комитет пленумэйнгээ үзэмжэдэ соёл сурталай хүдэлмэри тухай асуудал табихань.

Германиин болоод уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй үнинэй ударидагшадай нэгэн, марксизм-ленинизмын үзэл сурталай илан мандахын түлөө, социализмын, эб найрамдалай хэрэгэй түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэгшэ нүхэр Вальтер Ульбрихтын түрэhөөр 70 жэлэй ойдо Берлиндэ болоhон ехэ найр хадаа коммунизмын хүсэнүүдэй, аха дүү арадуудай хани барисаанай, марксистко-ленинскэ партинуудай нягта жагсаалай улам бата боложо байhые гэршэлэн харуулна. Тэрэ найрта ерэhэн нүхэр Н. С. Хрущевые немец ажалшад өөhэдынгөө ехэ нүхэр гэжэ хани халуунаар угтаhан байна. Мүн уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагшад В. Гомулка, А. Новотный, Я. Кадар, Т. Живков, М. Рейман болон бусад тэрэ найрта байлсаа.

Нүхэр Вальтер Ульбрихтын 70 жэлэй ойе тэмдэглэхэ зуураа, совет хүнүүд болбол гитлеровскэ фашизмын урдаhаа эсэргүү ниитэ тэмсэлдэ, эб найрамдалда дуратай демократическа Германиин түлөө, немец болон совет арадуудай хоорондохи бата хани барисаанай түлөө тэмсэлдэ Вальтер Ульбрихтын ехэ аша габьяатай байhыень үндэрөөр сэгнэнэ. Германиин аха дүү социалис нэгэдэмэл парти, Вальтер Ульбрихт түрүүтэй тус партиин Центральна Комитет марксизм-ленинизмын hургаалай арюун сэбэр байхын түлөө эрид шангаар тэмсэнэ, пролетариадай интернационализмын гол ёhонуудые бодото дээрэнь хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлнэ, дэлхэйн социалис системые бэхижүүлхын түлөө, марксистско-ленинскэ нэгэдэлэй түлөө, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй зэргэнүүдэй нягта жагсаалтай байхын түлөө сэхэ шууд тэмсэнэ.

Маркс, Энгельс, Ленинэй агууехэ революционно үзэл сурталынь бүхы оронуудай ажалшадта арюун hайхан ерээдүй тээшэ — коммунизм тээшэ замыень гэрэлтүүлэн заана. Мүнөө марксистско-ленинскэ партинууд 90 шахуу оронуудта бии. Тэдэ партинуудта 42,5 миллион хүн нэгэдэн жагсана. Тиин коммунистнуудые бүхы оронуудай, бүхы дэлхэйн ажалша түмэн арад зон дахажа ябана. Коммунизмын илан мандаха хүсэн түгэлдэр дабшалтые юуншье зогсоожо шадахагүйл!

(«Правдын» түрүү бэшэгhээ.)

Электролампануудые бүтээдэг Москвагай заводой инструментальна цехэй коллектив инструментнүүдые удаан саг се[...] хэрэглэгдэхээр хэхэ үүсхэл гаргаа.

Энэ цехэй хүдэлмэрлэгшэдэй үүсхэлые заводой бусад цехүүдэйхид дэмжээд, бодото ажал дээрээ бэелүүлнэ. Зураг дээрэ (зүүн гарhaa) слесарь И. Сергеев, технолог Б. Гривин, слесарь Ю. Латышев, технолог В. Удалов гэгшэд эргаhан үүсхэл[...] ажал тухайгаа хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Үргэн дэлисын эхин

Ойлгууламжын хүдэлмэри шадамараар эмхидхэнэ

Мүнөө хүн бүхэн «Партиин соёл сурталай хүдэлмэриин ээлжээтэ зорилгонууд тухай» КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэринүүдые үнэн зүрхэнhөө hонирхон шудалжа, тэдэнииe бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ тушаа өөрынгөө үүргэ, hуурииe онсолон батална. Энээн тушаа хэдэн олон жэшээнүүдые Улаан-Үдэ хотын промышленна предприятинууд, барилгын организацинууд болон үйлэдбэриин участогууд, мүн эмхи зургаануудhaa абажа харуулмаар.

Соёл сурталай хүдэлмэриие түсэбэй ёhoop, үргэн далайсатайгаар ябуулhанай ашаар пилээд юумэн хэгдэнэ. Мүнөө город соо хамта долоо мянга гаран агитаторнууд, эдэбхитэй хэдэн олон элидхэлшэд, эрдэмтэд ойлгууламжын хүдэлмэридэ хабаадажа, парти, правительствын түүхэтэ документнүүдые, оронной дотоодын, гадаадын ленинскэ политикын гүнзэгы удха шанарые, мүнөөнэй уласхоорондын ажабайдал тухай арад зондо хэлэжэ ойлгуулна. Зунай аятай зохид сагта гансашье клубуудта, лекториинуудта бэшэ, мүн сэнгэлиг агаартай агитталмайнуудта агитаторнуудай олонхиниинь ойлгууламжын хүдэлмэриие улам эршэтэйгээр үргэлжэлүүлнэ. Город соохи дүшэ гаран агитталмайнуудта кино, уран hайханай хүгжэмэйхидэй хатар наадан табигдажа, hонирхолтой хөөрэлдөөнүүд, уншалганууд үнгэргэгдэнэ. Городой Октябрьска районой Шэнэ Комушка, Горький, Октябрьский гэхэ мэтын ажалшадай hуурин тосхонуудай агитталмайнууд дээрэ олон хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэнэ. Партиин ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые саг болзортонь бэелүүлхын түлөө тус районой нарин сэмбын фабрикын, мяха-консервын комбинадай, трикотажна фабрикын, модоной заводой, мелькомбинадай партийна эхин организацинууд агитаторнуудай хүдэлмэриие муу бэшээр эмхидхэнэ.

Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын партийна организациин (секретаринь М. Г. Семенькова) 40 агитаторнууд гансал фабрикынгаа бэшэ, мүн hуурин тосхонуудай ажалшадта КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй материалнуудые хэлэжэ ойлгуулна. Эндэхи агитаторнууд Е. Ф. Горькова, Г. Ф. Овчинников, С. Г. Скуратов, Л. П. Синицкий гэгшэд хүдэлмэришэдэй, тэдэнэй гэр бүлынхидэй хүндэтэй айлшадынь боложо алдаршанхай. Тэдэнэр долоон үдэрэй туршада даалгагдаhан участогуудтаа 2—2 дахин ошожо, hонирхолтой хөөрэлдөө үнгэргэнэ.

Тиихэдэ агитационно-ниитэ хүдэлмэриие локомотив-вагон заhабарилгын, «Электромашина» завод, мяха-консервын комбинат, шэлэй завод гэхэ мэтын предприятинуудай партийна эхин организацинууд hүүлэй үедэ нилээд шангаланхай. Жэшээлхэдэ, локомотив-вагон заhабарилгын заводой хэдэн олон агитаторнууд даалгагдаhан участогуудайнгаа ажалшадтай партиин ЦК-гай июниин Пленумэй материалнуудаар тус бүридөө 2—3-аад хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнхэй. Ойлгууламжын хүдэлмэриин баян дүй дүршэлтэй, хододоо шэнэ hонинтой ябадаг заводой агитаторнууд арматурна цехэй сверловщица Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат А. [...] Грехнева, вагон-хабсаргалг[...] цехэй слесарь Н. П. Ворот[...] ков, вагон-хабсаргалгын [...] хэй мастер А. А. Добрын[...] гэгшэдтэ хүдэлмэришэд [...] үргэлжэ хандажа, hонирхо[...] асуудалнуудтаа гүйсэд хар[...] абадаг.

Шэлэй механизированнэ [...] водой партийна эхин орга[...] заци (секретаринь Н. Я. П[...] луянов) хүдэлмэришэдэй ду[...] да ойлгууламжын хүдэлм[...] риие үргэн далайсатайга[...] ябуулна. Эндэ hара бүхэнд[...] агитаторнуудай зүблөөн, [...] минар үнгэргэгдэнэ. Семин[...] дээрэ агитаторнууд лекц[...] шагнажа, ээлжээтэ зорил[...] нууд, дүй дүршэл тухайг[...] хөөрэлдэнэ.

Тиихэдэ заводой директо[...] нүхэр Болотов агиторну[...] дай ойлгууламжын хүдэлм[...] рээр хододоо hонирхожо, [...] дээндэ саг үргэлжэ туhала[...] жа үзүүлнэ. Хэн нэгэн агит[...] торай хандахада, нүхэр Бол[...] тов хэрэгтэй тоо барим[...] дуулгажа, ээлжээтэ хөөрэлд[...] үнгэргэхэдэнь туhалалсадаг.

Агитационно-ниитэ хүдэ[...] мэриин нилээд үргэнөөр ябу[...] лагдабашье, үшөөл ехэ дута[...] далнууд бии байhaap. Эдэ д[...] туу дунданудые саг болзо[...] тонь элирүүлэн усадхаж[...] ажахын-политическэ зорил[...] нуудтай нягта холбоо бар[...] саатайгаар ойлгууламжы[...] хүдэлмэри ябуулха тала[...] КПСС-эй Центральна Ком[...] тедэй июниин Пленум[...] шиидхэбэринүүд партийн[...] эхин организацинуудай да[...] шалхы программа болоно.

Д. Шагдуров,
КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой соёл сурталай таhагые даагшын орлогшо.

Ажалшадые коммунис ёhoop хүмүүжүүлгэдэнь партида бүри эдэбхитэйгээр туhалха

ВЦСПС-эй XII Пленумэй тогтоолhoo

ВЦСПС-эй XII пленум байгша оной июниин 27—28-да болобо. «КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй дашарамдуулан, профессиональна союзуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» шиидхэбэриие ВЦСПС-эй пленум баталаа.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые ВЦСПС-эй XII пленум халуунаар дэмжэбэ гээд тогтоол соонь тэмдэглэгдэнхэй. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүд хадаа бэелүүлхэ хүтэлбэри, ажалшадые коммунис ёhoop хүмүүжүүлхэ талаар профессиональна союзуудай ябуулха хүдэлмэриин дайшалхы программа болохо байна гэжэ тэндэнь заагдана.

Олониитын дунда профсоюзууд үдэр бүхэндэ хүмүүжүүлхы, соёл болбосоролой хүдэлмэри ябуулдаг, эрдэм ухаанай, техникын хүгжэлтэдэ үндэhэлэн, ажалай үндэр бүтээсэ туйлаха, олониитэдэ ашатай туhатай, ажалда совет хүн бүхэнэй дуратай, тэрэниие хүндэлдэг байхаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ профсоюзууд шухалын шухала анхарал табидаг. Социалис мүрысөөе, тэрэнэй дээдэ шата болохо коммунис ажалай түлөө хүдэлөөе хүгжөөхын түлөө профсоюзна организацинууд горитой ажал хэдэг.

Коммунизм байгуулагшын сахиха ёho гуримуудай эрилтэнүүдые бүхы совет хүнүүдэй заатагүй бэелүүлдэг болохын түлөө профсоюзууд хүмүүжүүлхы хүдэлмэри ябуулдаг байна.

Профсоюзна организацинуудай соёл культурын, хүмүүжүүлхы хүдэлмэри урдынхиhaa яhала hайжараа гээд тогтоол соо хэлэгдэнэ. Гэбэшье, соёл культурын, хүмүүжүүлхы хүдэлмэриин дэлисэ, удхань коммунизм үргэн дэлисэтэйгээр байгуулха зорилгонуудтай, ажалшадай саг үргэлжэ дээшэлжэ байдаг соёл сурталай, ухаан бодолой эрилтэнүүдтэй үшөөл хүсэдөөр таарalданагүй. Үйлэдбэриин тодорхой асуудалнуудтай хүмүүжүүлгын хүдэлмэри зарим ушарта холбогдодоггүй. Коммунизм байгуулагшын сахиха ёho гуримуудые совет хүн бүхэнэй заатагүй бэелүүлдэг болохын зорилгоор олохон профсоюзна организацинууд саг үргэлжэ тэмсэдэггүй.

Олониитын дунда профсоюзуудай бэелүүлхэ соёл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие дээшэлүүлхэ тодорхой хэмжээнүүд ВЦСПС-эй XII пленумэй шиидхэбэри соо заагданхай. КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй Программые бодотоор бэелүүлхын зорилгоор хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин бүхы арга, хэрэгсэлнүүдые хүсэдөөр хэрэглэхэ гэжэ пленум онсолон тэмдэглэбэ.

Залуушуулай, үхибүүдэй, томохон боложо ябаhан хүбүүд, басагадай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри hайжаруулха, hургуулида саг үргэлжэ туhалха, спортивна бүлгэмүүдэй ажал хүдэлмэриие hайжаруулха тушаа профсоюзна организацинууд анхарха ёhотой гээд ВЦСПС-эй пленум заагаа.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, советскэ профсоюзууд олониитын дунда ябуулагдадаг соёл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ, ажалшадые коммунис ёhoop хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ партида улам эдэбхитэйгээр туhалха байха гээд, ВЦСПС-эй пленум батаар найдаhанаа мэдүүлбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: трактор бүтээдэг Челябинска заводой гаргаhан тракторнуудые платформонууд дээрэ ашаалжа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Үбhэ хуряалга, силос даралгада иимэ бэлэдхэлтэйбди

Буряадайнгаа АССР-эй 40 жэлэй ойе хүндэтэйгөөр уттаха зорилго табяад, совхозоймнай ажалшад хэдэн дабхар эршэтэйгээр хүдэлжэ байhан үетэй. Мүнөө үеын шухала хүдэлмэри гэхэдэ, үбhэ хуряалга, силос даралгада бэлэдхэл болоно.

Сэхынь хэлэхэдэ, үбhэ тэжээлээр баян бардам байжа малаа ондо оруулбал, мяхан, hүн, нооhоной элбэг дэлбэгээр абтахань мэдээжэ ха юм. Нёдондо тэжээл бэлэдхэлгэндэ анхаралаа онсо хандуулhан байгадбди. Тэрэнэйл ашаар урда урданайхиhaa ехэ үбhэн, силос абтажа, малнай hайнаар ондо ороо гээшэ. Нэгэшье центнер үбhэ ондоо тээhээ худалдажа абаагүй, харин хүршэнэртөө бага зэргэ туhалhан байхабди. Малай гарзалалгашье нилээд доошоо ороо. Жэшээнь, энэ жэлэй 6 hарые нёдондонойхитой сасуулбал, үхэрэй гарза 30 процентээр, хонидой — 24 процентээр хороhон байна.

Мүнөө жэлэй үбhэ хуряалгада, силос даралгада эртээнhээ бэлдэжэ эхилээбди. Түсэбэй ёhoop 81 мянган центнер үбhэ хуряажа, 23550 тонно силос даража абаха уялгатайбди. Мүн эхэ хониин бүридөө 0,5 центнер набшатай мүшэр суглуулха хараа табинхайбди. Энэмнай хамтадаа 10650 центнер тэжээл болохо зэргэтэй. Бүхыдөө 13.500 гектар сабшалангай ногоон сабшагдаха, 2100 гектар силосэй ургамалнууд хуряагдаха.

Үбhэ хуряалга, силос даралгаяа хаhа саг соонь дүүргэжэ шадамаар зэр зэмсэг, техникэ бии. Тракторай 48, мориной 70 косилка, тракторай 14, мориной 77 тармуур, 10 нагшуурга, үбhэ hүрилдэг 5 түхеэрэлгэ гэхэ мэтын машина зэмсэгүүд, 45 трактор үбhэ хуряалгын гол хүсэн болохо байна. 300 шахуу мори унаа, 550 хүн энэ кампанида хабаадахаар хараалагданхай.

Техникээ зүбөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаад байбал, үдэр бүри 600 гектар газар сабшагдаха зэргэтэй. Тиигээд 35 үдэр соо үбhэ хуряалга дүүргэгдэхэ болоно. Хонишодой 11 бригада, үхэршэд болон hаалишадай 7 звено, тракторно-тараан ажалай 6 бригада үбhэ хуряалгада, оньhожоруулагдаhан 5 бригада силос даралгада хүдэлжэ гараха юм.

Бригада, звено бүхэндэ түсэбтэ даабари, сабшаха газар үгтэнхэй. Тиихэдэ хонишодой бригада бүхэн хонидтоо эдюулхээр 10—15 гектар кукуруза тус тустаа таринхай, тэрэнээ өөhэдын хүсөөр даража абаха байна. Хонидые, илангаяа түрэхэ хонидые, силосээр тэжээхэдэ ехэ hайн. Нёдондо 4-дэхи отделениин Намжил Гылыковэй даадаг хонишод силос дараhан байгаа. Мүнөө жэлдэ тэдэнэр хониин бүриhөө хурьга абаа. Хонишодоймнай бригаданууд 2,5—5 мянган центнер үбhэ хуряаха түсэбтэй. Иихэдээ хонишоднай адаг 30 мянган центнер үбhэ абаха болоно.

Үбhэ хуряалгада, силос даралгада хүдэлhэн хүнүүдэй ажалай түлөөhэн имагтал хуряажа hүри болгоод байхадань, абаhан үбhэнэйнь хэмжээгээр түлэгдэхэ юм. Тиихэдэ тэжээл бэлэдхэhэн хүнүүдые урмашуулха зорилготойгоор, hүрилэгдэhэн үбhэнэйнь арбаад процентые хубиингаа малда хэрэглэхынь тула үгтэхэ байна. Силос даралгада хүдэлэгшэдэйхи — дараhан силосэйнь үбhэндэ оруулан бодогдохо болоно.

Зүгөөр үбhэ хуряалгада, силос даралгада хабаадаагүй зондо үбhэн үгтэхэгүй, өөрынгөө хубиин малда совхозой газар дээрэ үбhэ сабшаха ябадал эрид хоригдонхой. Тиимын тула совхозой газар дээрэ ажаhуудаг алба хаагшад, ондоо тээ хүдэлдэг хүнүүд, пенсионернүүд тэжээл бэлэдхэлгын үедэ совхоздоо туhалалсаха, хамhалсаха гэжэ оролдохо зэргэтэй. Тэрэнэй хэмжээгээр үмсынгөө малда хэрэгтэй үбhэншье олоно болохо байна. Тиихэдэ үхибүүтэй, хойноо таталюуhатай эхэнэрнүүдые тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадуулхын тула хоёр отделенидэ үхибүүдэй ясли нээгдэхэ юм.

Үбhэ хуряалга, силос даралгада бэлэдхэлые түргэн шамдуугаар дүүргэжэ, hайнаар абаха зорилготойгоор совхозой отделени бүхэндэ ажалшадай, профсоюзай, партийна суглаанууд үнгэргэгдэжэ байна. Тэндэ түсэбүүд зүбшэн хэлсэгдэжэ баталагдана, эмхидхэлэй асуудалнууд шиидхэгдэнэ. Ажалай түлөөhэнэй, нэмэлтэ түлбэриин гурим зүбшэгдэнэ. Мүрысөөнэй гурим, дүн гаргалгын болзор тухай мүн лэ эндэ ехэ хөөрэлдөөн болоно.

Совхозой дирекци, партком, рабочком үбhэ хуряалга, силос даралгада хабаадаhан бригада, звено болон хүн бүхэнэй хоорондо социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхэ асуудалда анхарал ехээр хандуулна. Тэдэнэй дунда мүрысөө эмхидхээд лэ хизаарлаха бэшэ, харин мүрысөөнэй дүн арбан хоног бүхэндэ ходо гаргагдажа байха юм. Тиихэдээ мүрысөөндэ илан гарагшадта дамжуулгын Улаан туг, улаан вымпелнүүд, шангууд барюулагдажа байха зэргэтэй. Энэ хэмжээе зүбөөр эмхидхэжэ шадаа hаамнай, ажал хүдэлмэриин ябасада нилээд ехэ нүлөө үзүүлхэ байха.

Үбhэ хуряалгада хабаадаhан зоной ажаhуудалай эрилтэ мүн лэ анхарагдаха байха. Бригада, звено бүхэндэ ниитын эдеэ хоол эмхидхэгдэхэ, тэндэ хүдэлэгшэдые үдэртөө 4 дахин эдеэлүүлхэ арга олгогдохо болоно. Ниитын эдеэ эмхидхэлгэдэ хэрэглэгдэхэ юумэнүүд, эдеэ хоолой зүйлнүүд гүйсэд дүүрэн hаяын сагта бэлэн болгогдохонь. Үбhэ, таряа хуряалгын үедэ нэгэ автолавка. нүүдэл наймаан үбhэшэдые, таряа хуряалгада ябагшадые гар үзүүрэй элдэб эд бараагаар, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангажа байха юм.

Соёл сурталай хүдэлмэри hайжаруулха асуудал КПСС-эй ЦК-гай июнь hарада болоhон ээлжээтэ Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ hэмнай. Ушар имэhээ хуряалгын халуун саhада олоной дунда соёл сурталай хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулагдахаар хараалагдана. Лектор, агитаторнуудnай тэдэнэй хүндэтэй айлшад байха ёhотой.

Үбhэшэдтэ нүүдэл кинокартинанууд ходо харуулагдажа байха. Тиихэдэ совхозоймнай Соёлой байшангай дэргэдэхи уран hайханай бүлгэм бригада, звенонууд дээгүүр ээлжээлэн ябадаг юм. Газетэ, журнал, hони hонин ном hудар, радио абаашагдаха, ажалhaa сүлөө сагаа хүнүүдэй зохидоор үнгэргэхэ элдэб түхэлэй наада зугаа олон зонтой бригада, звенонуудта ходо эмхидхэгдэдэг байха. Энэ талаар партком, рабочком отделенинүүдэй партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудтай хамта ехэ юумэ хэхээр хараална.

Тэжээл шанар hайнтайгаар бэлэдхэхэ гээшэ баhа нэгэ шухалын шухала хэрэг болоно. Ногоо ургаhан заахашье газар орхихогүй, гээлтэ үрилтэ хэхэгүй, үбhэ, силос гутаахагүй гэхэ мэтын асуудал бүри шангаар табигдаха ёhотой. Энэ талаар партийно-гүрэнэй хиналтын комитедтэ туhалха бүлэг болон постынхид ехэ туhа хүргэхэ байна. Эдэ нүхэд ашатай туhатай юумэ бүтээжэ, дүй дүршэлтэй, мэргэжэл шадабаритай боложо байна бшуу. Хабарай тарилгын үедэ ехэ юумэ хээ, мүнөөшье хониной нооhо хайшалалга, мал ажал дээрэ ехэ юумэ хэжэ байна.

Үбhэндэ гараха саг газаа орожо ерэбэ. Шугы бургааhан соогуурхиие, уhанда абтадаг, намаг болодог газарнуудые түүбэрилэн, гараар сабшажа эхилхэ саг бүри ойртобо. Тиимэhээ бригадирнууд, звеноводууд мүн бусад тушаалтад үдэр бүри сабшалан дээгүүрээ ябажа, сабшахаар болоhон газараа тодорхойлжо байха уялгатай.

Имэрхүүгээр лэ үбhэ хуряалгадаа, силос даралгадаа бэлдэжэ, нёдондонойхиhoo ехэ үбhэ абаха, силос дараха гэжэ манай совхозой ажалшад зоригжонхой. Хэлэhэндээ хүрэхэл байха.

Ц. БАЗАРЖАПОВ,
Хориин үйлэдбэриин управлениин Чисаанын совхозой директор.

Түгэс бэлэдхэлтэй

Түнхэнэй «Сибиряк» колхозой Ахалигай отделениин гэшүүд үбhэ хуряалгаяа түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтажа байна. Эндэ тракторай 2 сенокосилка, 8 морин косилка, 12 морин тармуур заhабарилагдажа дүүргэгдээ. Аса, тармуур заhабарилгада нютагтаа мэдээжэ дархан П. Усольцев жэшээтэ hайнаар ажаллана.

С. Ардуев,
хүдөө бэшэгшэ.

ОРОЛДОХОБДИ!

Коммунизм байгуулхадаа ажахыгаа асари түргэнөөр хүгжөөхэ, ерээдүй үе сагта ажаhууха хүнүүдые хүмүүжүүлхэ тон шухала байна.

Энэ асуудалые КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй зүбшэн хэлсэhэниинь ехэ hайшаалтай. Энээнэй гаргаhан тогтоолыень уншахадаа баясаа, омогорхоошьеб. Хүнэй сэдьхэлэй арюун тонюун байха тушаа түрэл партимнай саг үргэлжын яаhан ехэ анхарал хандуулдаг гээшэб! Зүгөөр, маанад, коммунистнууд дурсагдаhан Пленумэй тогтоолые миин hайшаагаад, зүбшөөгөөд ябаха бэшэ, харин тэрэниие бодото дээрэнь бэелүүлхын хойноhoo бүхы хүсэ шадалаараа оролдохо ёhотойбди, мүн оролдохошьеб гэжэ хэлэхэ байнаб.

Д. Ошоров,
багша, КПСС-эй гэшүүн.

Совхоз соогоо суурхаhаар

Манай совхоз хонидойнгоо тоо толгой олошоруулжа, тус hалбарияа ашагтайгаар хүгжөөхын зорилгоор, нёдондо хонишодой суглаа хэжэ, совхозойнгоо 5-дахи фермын эрхим хонишод Цырмаа Цыбикова, Дулма Гармаева гэгшэдэй дүй дүршэлтэй тэдэнэрые танилсуулhан байгаабди. Тэдэнэр түл абалгада hайнаар бэлдэдэг байhан дээрэhээ жэл бүхэндэ олон хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлдэг байhан юм. Мүнөө жэл 100 хонин бүриhөө 90-hээ доошо бэшэ хурьга абаха гэhэн уялга суглаан дээрэ абагдаа бэлэй.

Имэ уялга абаhан совхозой табадахи фермын хонишод 4150 хурьгатай болоо гэхэ гү, 100 хонин бүриhөө 90 хурьга абаа. Энэ фермын бүхы отара түл абалгадаа hайнаар бэлдэhэн байха юм.

Ахалагша хонишод Будадарма Дашиев, Сергей Жамьянов гэгшэдэй отарынхид илангаяа олон хурьга абажа, совхоз соогоо суурхана. Эдэнэр 100 хонин бүриhөө 103—107 хурьга абаhан байха. Тэрэшэлэн Даба Цыбиков, Базаржап Жамсуев, Цырма Цыбикова гэгшэдэй отаранууд туд бүридөө 90-hээ дээшэ хурьга 100 хонин бүхэнhөө абаа.

Түл абалгаар түрүү hуури эзэлhэн энэ фермынхид 7—8 үдэрэй туршада хонидоо хайшалжа дүүргэбэ. Мүнөө жэл фермын хонишон Даба Цыбиков оренбургынхидай аргаар нооhо хайшалалгада олон хүниие hургаа. Тиимэhээ хони[...] хайшалалга түргөөр дүүргэ[...] дэбэ.

Мүнөө хабар сагай улари[...] хүйтэн байжа, хонидой нооhо[...] хөөрэжэ үгөөгүй. Зунгагтаа[...] гүй нооhон хуурай, хүнгэн бай[...] гаа ха юм. Тиимэhээ хонидо[...] хэдэн үдэрэй туршада бааза[...] даа хаажа хонуулагдаа бэлэй. Тиихэдэ нооhониинь зөөлэржэ[...] хайшалхада таатай болоhо[...] байна.

24 машинкатай агрегат ноо[...] hо хайшалалга дээрэ хүдэлөө[...] Тэндэ механизатор Бальжини[...] ма Цыдыпов, хонишон Даба Цыбиков гэгшэд хонидоо орен[...] бургынхидай аргаар хайшал[...] хадаа үдэр бүхэндэ 60 толгой хүрэтэр хяргаба. Машинкаа[...] юрын хайшалалга хэhэн Цыр[...] ма Батуева, Цырегмаа Дам[...] баева, Дарижап Жанчипова 4[...] гаран хони үдэр бүхэндэ хай[...] шалбад.

Ахалагша хонишон нүхэ[...] Жамьянов хонидойнгоо тол[...] гой бүриhөө 3 килограмм ноо[...] hо абаа. 1000 толгой эрэ хурь[...] гадые илгаад, сентябрь hар[...] да тэдэниие хайшалжа, нэмэл[...] тэ нооhо абаха гэhэн зорилго тус фермынхид табина.

С. Бахлаев,
Нарhатын совхозой главна зоотехник.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1963 оной июлиин 4.

ОРОДОЙ КУЛЬТУРЫН ҺАЙНДЭР

Буряадай композиторнуудта

Буряадай АССР-эй 40 жэлэй ойн һайндэртэ зорюулагдажа, мүнөө республика доторнай үнгэргэгдэжэ байһан ород арадай соёл культурын һайндэртэй дашарамдуулан СССР-эй композиторнуудай Союзай Секретариат, СССР-эй арадуудай хүгжэмэй комисси амаршалгын телеграмма Буряадай композиторнуудай нэрэ дээрэ эльгээбэ. Энэ телеграммын текст доро толилогдоно.

СССР-эй композиторнуудай Союзай секретариат, СССР-эй арадуудай хүгжэмэй комисси Буряадай АССР-эй 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ородой литература болон искусствын һайндэрэй нээгдэһэнтэй дашарамдуулан Буряадай композиторнуудые халуун зүрхэнһөө амаршална. Хүндэтэ нүхэдүүд, Таанартаа элүүр энхэ, зол жаргалтай байхые, совет искусствын алдар соло арьбадхан дуудалгадаа шэнэ амжалтануудые түйлахые бүхы сэдьхэл зүрхэнһөө хүсэнэбди.

ХРЕННИКОВ, ШОСТАКОВИЧ, ХАЧАТУРЯН, КАБАЛЕВСКИЙ, ШАПОРИН, СВИРИДОВ, ЩЕДРИН, САВИНЦЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Москвагай уран зохёолшо, драматург Борис Костюковский Хүдөө ажахын институтда студентнэр-залуушуулай үмэнэ үгэ хэлэжэ байна. 2. Зал соо...

Альга ташалган замханагүй...

Буряадай хүдөө ажахын дээдэ һургуулиин ордоной уужам һаруул ...ктова зал. Хүн зон жэрэгэр олон ...андали дээгүүр хүлеэжэ ядангги ...уунхайнууд. Ендэр дээрэ ута улаан ...толой саагуур олон хүнүүд һууна.

Ородой искусствын һайндэрэй неделиин эхилһээр хоёрдохи үдэрөө ябажа байна. РСФСР-эй болон СССР-эй элитэ уран зураашад, композиторнууд, артистнар, уран зохёолшод Буряад орондомнай айлшалжа ерээд, республикын ниислэл хотын предприяти, эмхи зургаануудаар хүн зонтой уулзана. Буряад ороной дүшэн жэлэй ойе угтажа байһан энэ жабхаланта үедэ баяр дээрэмнай баяр нэмээжэ, ородой искусствын түлөөлэгшэд өөһэдынгөө ажал ябуулга, хэрэг, совет литературын мүнөө үеын гол асуудал, зорилгонууд тухай бидэндэ хөөрэжэ, олониие баяруулна..

Мүнөөдэр совет элитэ уран зохёолшод Всеволод Кочетов, Александр Андреев, Борис Костюковский, поэтессэ Нина Бялосинская, поэдүүд Дмитрий Ковалев, Дмитрий Смирнов гэгшэд ниислэл хотымнай ажалшадтай уулзаба. Энэ уулзалгые Буряадай АССР-эй уран зохёолшодой правлениин секретарь Николай Дамдинов баярай амаршалгын үгөөр нээжэ, альга ташалган зал соогуур нэрьенэ.

Ородой литературын улам ургажа, бэшэ арадай литературада ямар ехэ нүлөө үзүүлжэ байһан тухай хүн бүхэндэ мэдээжэ. Һаяхан болоһон КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй тогтоолнуудаар зоригжоһон манай совет уран зохёолшод коммунизм байгуулгын нангин хэрэгтэ, хүн зониие коммунис үзэл сурталаар хүмүүжүүлгэдэ ехэхэн хубитаяа оруулха байһаниинь дамжаггүй. Уран зохёолшодоймнай хэһэн ажалшье, творческо хэрэгүүд хэмжүүргүй ехэ, үнэтэй сэнтэй.

Хамагай түрүүндэ элитэ уран зохёолшо Александр Андреевтэ үгэ үгтэнэ. 1924 ондо уран зохёолшо Дмитрий Фурмановай үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн «Октябрь» журналай түүхэ намтар тухай богонихоноор тэрэ хөөрэбэ. Энэ журналай хэблэгдэжэ эхилһээр тэрэнэй хуудаһанууд дээгүүр агууехэ уран зохёолшо Михаил Александрович Шолоховой «Номгон Дон» гэһэн роман, А. Фадеевэй, Панферовой, Горбатовай, Бубенновой, Мальцевай, Коптяевагай романууд толилогдоһон байха юм. Энэ журнал совет литературын һалбаран хүгжэлгэдэ түйлай ехэ аша туһа оруулһан байха. Тиимэл хадаа «Октябрь» журнал түб хэблэлэй эгээн дайшалхы журналнуудай нэгэн болоно.

«Хүн зон, бидэн тухай бодожо үзэгты» гэһэн гайхамшагта зохёолой автор Александр Андреев үгэ хэлэхэ зуураа, коммунис хүмүүжүүлгын хэды ехэ удха шанартай байһые тэмдэглэбэ. Мүнөө үедэ уран зохёолшо 1941 ондо Москвае фашистнуудһаа хамгаалһан тухай шэнэ роман бэшэжэ байна.

Ендэр дээрэ поэт Дмитрий Ковалев. Совет поэзиин мүнөөдэрэй байдал тухай тобшохоноор хөөрэжэ, литературадахи уг заншалай ёһо тухай хэлэбэ. Удаань өөрынгөө зохёоһон шүлэгүүдые уншана.

Поэтессэ Нина Бялосинская Буряад орондо түрүүшынхеэ бэшэ. Үшөө 1959 ондо Эхэ оронойнмнай ниислэл хото Москвада болоһон Буряадай литература, искусствын декадада тэрэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан, аха дүү Буряадай уран зохёолшодойнгоо номуудай зүбшэн хэлсэлгэдэ байһан, олохон поэдүүдэй шүлэгүүдые ород хэлэн дээрэ оршуулһан юм. Мүнөө поэтессэ Цырен-Дулма Дондоковагай «Байгалай басаган» гэһэн эпическэ поэмые оршуулаа. Тэрэнь Москвада хэблэгдэжэ байна. Мүн Цырен-Дулма Дондоковагай бэшэшье шүлэгүүдые ород хэлэн дээрэ уншажа, нэрьемэ альга ташалган дэро ендэрһээ бууба.

Совет литературын томохон түлөөлэгшэдэй нэгэн, элитэ уран зохёолшо Всеволод Кочетовой зохёолнуудые уншаагүй хүниие олохонь бэрхэтэй. Холо ошонгүй хэлэбэл, «Журбинтан» гэһэн романиинь ганса манай совет ажалшад бэшэ, харин ондоошье гүрэнүүдэй уншагшад үндэрөөр сэгнэдэг байха юм. Всеволод Кочетов литературна ажал ябуулгаяа нилээд үнинэй эхилэнхэй. Тэрэнэй зохёоһон «Залуу наһан мантаяа», «Аха дүүнэр Ершовтон», «Обкомой секретарь» гэһэн романуудынь ажабайдал тэрэнэй тон гүнзэгыгөөр мэдэдэг, Эхэ орондоо, Коммунис партидаа үнэн сэхэ байһыень, сэгнэшэгүй оюун бэлигтэйень гэршэлхэ байха. Нүхэр Кочетов ниитын эдэбхитэй ажал ябуулагша. Тэрэ «Октябрь» журналай редактор, КПСС-эй ЦК-гай ревизионно комиссиин гэшүүн юм. Всеволод Анисимович өөрынгөө зохёолнууд тухай тобшохон мэдээнүүдые хөөрэнэ, совет уран зохёолшын арюун уялга, зорилго тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ. Уран зохёол бэшэхэ гээшэ бэлэхэн хэрэг бэшэ. Эгээн тиимэһээ совет уран зохёолшо хамагай түрүүндэ тэмсэлшэ, арад зондоо, Коммунис партидаа үнэн сэхэ байха, үдэр бүриин хэрэг үйлэдэ оролсожо байха зэргэтэй ха юм. Ажабайдалые эли тодоор харуулжа шадаһан, тэрэнэй революционно хубилалтануудые хүгжэлтэ соонь бэшэһэн зохёолшо бүхэн үргэн дэлюун арад зоной хүсэл бодолые таажа, тэрэнэй хэмжүүргүй хүсэ шадалтай, байгаалиие хубилгажа, замбуулиниие дабуулжа байһыень хүнэй сэдьхэл зүрхэндэ оросо зураглажа шадаха ха юм. Эгээн тиимэһээ уран зохёолшод мүнөөнэй ажабайдалһаа алхашье гээгдэнгүй ябаха зэргэтэй гэжэ Кочетов тэмдэглээ.

Удаань уран зохёолшо Борис Костюковский зоригтой байгаалиин асари хүсые амалжа байһан баатар хүнүүд, Братскиин барилгашад, коммунис ажалай ударник Борис Галинулинай Фидель Кастротай уулзажа, нилээд удаан хөөрэлдэһэн тухай хөөрэбэ.

Москвагай поэт Дмитрий Смирновой, буряад поэт Даши Дамбаевай шүлэгүүдээ уншахадань, альга ташалганһаа зал доһолно. Иимэл уулзалтанууд хододоо болоно байдаг һай.

...Баярай үгэнүүд зал соо замханагүй. Асуудалнуудшье олон. Совет литератураяа үндэрөөр сэгнэдэг, тэрээндэ хизааргүй дуратай, саашадаа дэлхэйн литературада тэрэнэй асари ехэ хубитаяа оруулжа шадаха байһандань хүн зоной этигэдэгынь энэ уулзалга дээрэ үшөө дахин элирэн харагдаба.

Георгий Дашабылов, Бадма Цыремпилов.

Хаа хаанагүй ажабайдалай ехэ амисхаал, сохисо биил

1961 ондо Москвада харуулагдаһан Советскэ Союзай уран зураашадай картинануудай выставкэ Улаан-Үдэдэ нээгдэбэ

Үнгэргэгдэжэ байгаа ородой соёл культурын үдэрнүүдтэ Улаан-Үдын ажалшад дуу, хатар шагнаха, харахаһаа, зохёолшодтой уулзахаһаа гадна, ород нүхэдэйнгөө—уран зураашадай искусстватай танилсажа эхилбэ.

Улаан-Үдын 1-дэхи һургуулиин хэдэ хэдэн таһагууд соо уран зураашадай зохёолнууд — картинанууд, скульптурна зохёолнууд табяатай. Ородой болон бусад үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдэй уран зураашадай картинанууд үргэнөөр харуулагдана.

**

Үглөөнэй 11 час. Тус һургуулида хүн зон олооро сугларанхай. Буряад ороной ажалшадта оюун бэлигээ харуулхаяа ерэһэн ородой соёл культурын ажал ябуулагшадай түлөөлэгшэдые амаршалаад, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ **К. Л. Барьядаев** выставкын лентэ таһа хайшалжа, эндэ ерэгшэдые выставкэтэй танилсахыень уриба.

Искусстваяа харуулхаяа ерэһэн айлшад—уран зураашадай үмэнэһөө нүхэр **Нехорошев** үгэ хэлэбэ.

— Манай соёл культурын һайндэр мүнөөдэр нээгдэжэ байна,—гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.—Эндэ олон уран зураашадай картинанууд, зохёолнууд харуулагдахань гээшэ. Манай үргэн ехэ ороной хоёр зуугаад уран зураашадай танайда ерээд байһантай адли байна. Юуб гэхэдэ, эды шэнээн хүнүүдэй зохёолнууд энэ залнууд соо табигданхай. Уран зураашадай ажабайдал гээшэ мастерской сооһоо эхилдэг бэшэ, харин выставкын залнууд сооһоо захалдаг хуулитай юм.

Өөһэдынгөө картинануудые эндэ харуулхатаяа хамта Буряадай уран зураашадай картинануудые харахадаа баясадагбди гэжэ нүхэр Нехорошев мэдүүлбэ.

Удаань буряадай уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ нүхэр **Рудь** үгэ хэлэбэ. Ород ханинарай зохёолнуудые хаража танилсахадаа, бидэндэ, Буряадай уран зураашадта, ехэ туһатай байхань лабтай гэжэ нүхэр Рудь тэмдэглэбэ. Энэ выставкэ хадаа манай эндэ эмхидхэһэнүүдһээ эгээл ехэнь болоно.

— Анханда гээгдэнги заха хизаар байһан аад, мүнөө гайхамшагта үзэсхэлэн байгаалитай баян дэлгэр Буряад орон манай сэдьхэл зүрхые омогорхуулна, — гэжэ РСФСР-эй Культурын министерствын түлөөлэгшэ нүхэр **Холодилин** мэдүүлбэ.—Мүнөө сагта заха хизаар гэжэ ойлгомжо манай орондо үгы болонхой. Хаа хаанагүй ажабайдалай гайхамшагта сохисо, амисхаалые дууланабди.

Выставкэ нээлгын һүүлээр хүнүүд залнууд соогуур ябажа, уран зурагуудтай танилсаба. Тиин эндэ табигдаһан уран зурааша бүхэнэй картинанууд өөһэдын онсо шэнжэтэй. Уран зурааша В. В. Богаткинай «Целиноградай барилга» гэһэн томо гэгшын картина эндэ ерэгшэдэй анхарал татана. Энэ зураг харахада, оршон тойрон хуу барилга.

Энэ уран зураашын энэл темэдэ бэшэһэн хоёрдохи зурагынь «Шэнэ совхоз ошоһон харгы» баһал совет хүнүүдэй зохёон байгуулхы ажал харуулна.

Эндэхи залнууд соогуур ябажа харахада, ажабайдалые үнэн зүбөөр харуулһан, һонирхолтой зурагууд олон. Шогложошье зураһан зурагууд бии. Эдэ бүгэдэ хүн зоной анхарал татаха, һонирхуулхань лабтай.

Д. Жугдурова.

Һэшхэл

Сэлэнгын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэбые партиин ЦК-гай ноябриин Пленумэй нээгдэхэ үдэр хүрэтэр сүм дүүргэхэ зорилготойгоор ажаллажа байгаа бэлэй. Комсомол залуушуулай Тохойн фермын һаалишад Георгий Бадмаев, Цырендоржо Батуев, Александр Нимбуев болон бусад илангаяа үүсхэл оролдосотой ажалаараа үльгэр жэшээ харуулаа һэн.

Житомирско областиин «Первое Мая» колхозой звеноое даагша, үндэр наһатай Надежда Григорьевна Загладын «Таряашан нэрээ хүндэлэгты!» гэһэн гүнзэгы удхатай бэшэгые залуу һаалишад халуунаар угтажа, зүбшэн хэлсэһэн юм. Малшадай үндэр нэрые гутаадаг заримашуултай шангаар, эбсэшэгүйгөөр тэмсэхэ, саашадаа бүри эмхитэй һайнаар ажаллаха гэжэ хөөрэлдэбэд.

Тиихэдэ 4-дэхи бригадын Нуурай һаалиин гүүртынхид бусад фермэнүүдһээ ехэхэнээр гээгдэжэ ябаба. Тус фермын ажал хүдэлмэриһөө бүхы һаалишадай хэрэг, нэрэ хүндэ дулдыдаха болоно бшуу. Энэ ушарые ойлгоод, «Нуурай фермэдэ намайе эльгээгыт» гэһэн комсомол хүбүүн Георгий Бадмаевай үнэн сэдьхэлэй хүйлтые колхозой правлени, комсомолой комитет һайшаагаа.

Тэрэ үдэр Георгий харууһалдаг үнеэдээ, хүнэг һабануудаа Норжима Бадмацыреновада тушааха байба. Гээгдэлдэ ороһон холын фермэдэ залуу хүбүүнэй ошохо гэжэ зориһые мэдэхэдээ, Норжима ехээр баярлаа бэлэй. Гошашье харууһалдаг үнеэдээ найдамтай хүндэ тушаахадаа баһал хүхюутэй байгаа һэн. Тиигэжэ эдэ хоёрой һү һааха, түл абаха жэлэйнгээ түсэб даабари тушаа хөөрэлдэһөөр байтарнь, үдэшын һаам дүтэлшэбэ.

Георгий 1962 оной эхиндэ үнеэн бүриһөө 1700 литр һү һааха, нэжэд тугал абаха гэһэн социалис уялтаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлжэ шадаа.

...Алганата нуур эрьеэрээ сарсан, хүйтэнэй заха үзэгдэжэ байба. Гоша харууһалдаг үнеэдээ хэм соонь рационой ёһоор эдеэлүүлдэг, һаадаг һэн. Һаахаһаа урид дэлэн ба хүхыень угаадаг, нидхэрдэг, хоёр хүнэг соо һаадаг, тоһолиг һүень тушаагаад, үлөөшыень тугалнуудтаа уулгадаг байгаа.

Уданшьегүй фермэ дээрэнь ехэхэн хубилалта болоо. Георгий Бадмаевай жэшээгээр комсомолшууд Цырендоржо Батуев, Оля Бадмаева, Цырен Доржиева гэгшэд һаалишан болобо. Эдэнэй оролдолгоор фермын хүдэлмэри улам һайжараад. 1962 ондо 111500 литр һаахын орондо 111650 литр һү һааһан, үнеэн бүриһөө тугал абаһан юм. Георгий Бадмаев фермэдээ комсомолой секретаряар һунгагдаһан, Оля Бадмаева үнеэдээ харууһалхын хажуугаар тоо бүридхэл хэхээр томилогдоһон байгаа. Иигэжэ ажал хүдэлмэридөө эзэн ёһоор хандаһанай ашаар салин хүлһэниинь дээшэлнэ, хэһэн хэрэгыньшье урагшатайгаар ябана. Мүнөө энэ фермынхид үнеэдээ үдэр, һүнигүй адуулганда ябуулдаг, үдэртөө гурба дахин һаажа, сүүдхын 800-гаад литр һү абадаг.

— Бидэ мүнөө жэлдэ ехэ һү һааха уялтатайбди. Жэшээнь, нёдондо жэл 1800—1900 литр һү һаагаа һэмди. Энэ жэлдэ Цырендоржо Батуев үнеэн бүриһөө 2300 литр, Оля Бадмаева, Цырен Доржиева — тус тустаа 2000 литр, би өөрөө 2100 литр һү һааха уялга абанхайбди,—гэжэ Гоша хэлэнэ.

В. Будажапов,
манай газетын штатнабэшэ корреспондент.

> Шэнэ дуунай үгэнүүд

Барадий ЛАЙДАПОВ

Һурагшадай дуун

Эдир багаһаа эбтэйбди бидэнэр —
Ильич багшын үнэн шабинар
Эрдэмэй далайе эрид дабан,
Эхэ эсэгын һургаал абан.
Дабталга:
Һаруулхан ерээдүйн үүдэ олохобди.
Һайхан сагай эзэдынь болохобди.
Энээхэн харгы Парти заагаа.
Этигэл дүүрэн арад һайшаагаа.
Ажалшье хэхэбди яб байса,
Амтынь абаабди һала һайса.
Хойрог залхуу одоо байхагүй.
«Хара ажалһаа» хэншье айхагүй.
Дабталга:
Зориһон хэрэгнай бүтэхэ заабол,
Зориг ехэтэ Партиин заабал.
Дайсан харатанай дайгаар занабалынь
Дабхар харюу үгэхөөр бэлэмди.
Дабталга:

Совхозоймнай һаалишад

Совхозоймнай түрүү һаалишад
Солоороо нютагтаа суурхаа.
Коммунис ажалайнь халуун охин
Хэтэдэ мүнхэжэө нютагтаа
Дуулая нүхэдөө магтан,
Дуулгая нэрэнүүдынь хамагтань.
Арадтаа һүн далай байгуулжа,
Арюунхан жаргалаа олохо.
Аргагүй юрөөлдэнь магтуулжа,
Алдарта геройнууд болохо.
Дуулая нүхэдөө магтан,
Дуулгая нэрэнүүдынь хамагтань.
Түйлаһан габьяата амжалта
Толгойн эрьелтэ бэшэ юм.
Эршэтэ ажалайнь гуламта
Эхиеэ бадараагаа гээшэ юм.
Дуулая нүхэдөө магтан
Дуулгая нэрэнүүдынь хамагтань.

Сэлэнгын эрьеэр

Сэлэнгын эрьеэр үдэшэлэн
Сэнгэжэ басаганаар ябааби.
Дулаахан үгэнүүдыеш шэлэн,
Дуратайгаа мэдүүлэн байгааби.
Намхандаа дурандам харюусахадаа
Нэнгэшоол сээжэдэм, һанаа алдаад.
Нимгэхэн уралдань дүтэлхэдөө
Нэтэрүүгээр таалаа һэн няалдаад.
Дуранай хоморхон үгэнүүдые
Дууһатар хоюулан хэлсээбди.
Түрүүшын ногооной гараад байхада,
Түрэээ наадаха гэлсээбди.

Хамагай түрүүн ажалай журамһаа

Үдэ мүрэнэй урда бэеын эрьедэ, нэлэнхы үргэн нарһан тужын захада, Хандагай гэжэ тосхон оршодог. Энэ тосхон Хандагайн леспромхозой түб болоно. Эртэ үглөөнһөө эхилээд, үдэшын боро хараан болотор, модо шэрэдэг машинануудай, тракторнуудай, бусад техникын хүнхинөөн эндэ замхадаггүй. Эндэхи хүдэлмэришэд республикынгаа 40 жэлэй ойн һайндэрые ажалай шэнэ амжалтаар угтаха гэһэн зорилго урдаа табяад, хэзээ хэзээнэйхиһээ эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байнхай.

Һаяхан нэгэ үглөөгүүр диспетчерэй таһалгада ороходомнай эндэхи леспунктын начальник К. Г. Тихонов, партбюрогой секретарь И. Т. Горбунов гэгшэд байба. Эдэнэр энэ үдэрэй даабариие хүдэлмэришэдтэ хэлэжэ үгөөд, тэдэнтэй хамта модо бэлэдхэдэг газартань ошолсохоёо бэеэ бэлэн байбад. Хүдэлмэришэдэйшье шарай хүхюун, зугаатайнууд.

Юуб гэхэдэ, модо бэлэдхэдэг тус пункт эдэ үдэрнүүдэйхидэл иимэ һайнаар ажалладаггүй байгаа. Мүн модо бэлэдхэдэг участогууд хоорондоо холо, бэлэдхэгдэхэ модоншье хомор болоно байһан. Гадна, ажалай журамай һула дээрэһээ зарим хүнүүдэй ажалдаа хайша хэрэгээр хандаха, мүн хүдэлмэриһөө болихошье ушар үзэгдэдэг бэлэй.

Хандагайн леспромхозой түбэй пунктые энэ гээгдэлһээнь гаргахын тула коммунист Константин Георгиевич Тихонов эндэ начальнигаар үнгэрһэн жэлэй ноябрь һарада томилогдоһон байгаа.

Нүхэр Тихонов леспунктынгаа бүхы хүдэлмэриие һайжаруулхын тула нэн түрүүн түрүү модошодойнгоо эдэбхи үүсхэлые дэмжэхэ гэжэ шиидэбэ.

Уданшьегүй партбюрогой, профсоюзай комитедэй хамтын зүблөөн болоно, голодоһо гаргалга болюулха, ажалһаа хожомдохо ушарые усадхаха, ажалай журам шангадхаха тухай асуудал зүбшэн хэлсээ. Мүн модошодой дунда эмхидхэлэй, ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха гэжэ тогтоогоо.

Энэ зүблөөнэй шиидхэбэрөөр гээгдэлдэ ороһон участогуудта коммунистнууд, комсомолшууд эльгээгдэбэ. Тэдэнэр коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэлые толгойлжо ороо.

Эмхидхэлэй энэ хүдэлмэриин аша үрэнь харагдажа эхилээ. Хэрбээ энэнһээ урид, үдэр бүри гэхээр 10-аад хүн ажалдаа гарадаггүй байгаа һаа, мүнөө тиимэ ушар огто болибо. Хүдэлмэриһөө хожомдохо, ажалай журам эбдэхэ ябадал усадхагдаба.

Мүнөө Хандагайн модо бэлэдхэлэй пунктын коллектив леспромхозоингоо бусад участок, пунктнуудай түрүү зэргэдэ ябана. Тус коллектив байгша оной түрүүшын кварталай модо бэлэдхэхэ түсэбые 107,1 процент дүүргэжэ, ажалаа һайнаар эмхидхэһэнэйнгээ ашаар, 3631 түхэригэй алмалта хэжэ шадаа һэн. Һүүлэй май, июнь һаранууддта мүн лэ даалгабаряа холо үлүүлэн дүүргэбэ. Тингэжэ хэдэн мянган кубометр модо оронойнгоо шухала барилганууддта эльгээгээ.

Пунктын хүдэлмэришэдэй дунда ажалай түрүүшүүл олошороо. 67 хүдэлмэришэдтэ коммунис ажалай ударник гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоһон, 100 гаран хүнүүд ажалай габьяа харуулһанай түлөө Хүндэлэлэй грамота, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагданхай.

Эндэхи хүдэлмэришэдэй дунда түрүүлжэ ябаһан эрхим жолоошод Г. Видутов, И. Машанов, Ж. Халтанов, М. Пронин гэгшэд модо шэрэхэ нормоёо үдэр бүри холо үлүүлэн дүүргэнэ. Мүн трактористнууд Ю. Черных, И. Борисов, И. Белых гэгшэд тэдэнэрһээ дутуугүйгөөр ажаллана.

Мүнөө эдэнэр июнь һарынгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур үшөө 1 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ гэһэн зорилготойгоор ажаллана. Энэ амжалтань республикымнай 40 жэлэй ойн һайндэртэ ёһотой бэлэг болохо байна.

Б. Оноев.

> Мэргэжэлтын һанамжа, зүбшэл

НУГАҺА ҮСХЭБЭРИЛХЭ АРГА

Кабанскын совхоз 1960 ондо анха түрүүшынхеэ нугаһа үсхэбэрилжэ эхилһэн юм. Тэрэ жэлдэ хэһэн туршалгань тиимэшье һайн үрэ үгөөгүй. Харин хойто жэлдэнь энэ хүдэлмэри нэгэ бага һайжараа бэлэй.

1962 ондо урда жэлэйхиһээ 2230 центнер мяха үлүү ехээр абаа. Бүхыдөө гүрэндэ худалдаһан 8543 центнер мяханай хахадһаа ехэнь шубуунай мяхан байгаа.

Байгша ондо совхозой хүдэлмэришэд 9373 центнер, тэрэ тоодо 6500 центнер шубуунай, (тэрэнэйнь 5900 центнер нугаһанай) мяха абаха уялгатайгаар хүдэлжэ байна. Кабанскынхид гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө дүүргэхын тулада инкубаторна станциһаа нугаһанай 400 мянган, тахяагай 80 мянган дальбараа абаха гэжэ шиидэнхэй.

Энэ совхоз уһа сөөрэм элбэгтэй, элдэб ургамалаар шубуу тэжээдэг дүй дүршэлтэй болонхой. Нугаһан түргөөр томо болосотой амитан. Хоёр — хоёр хахад һаратайдаа 2—2,5 килограмм татадаг Нуур сөөрэм элбэгтэй газарта нугаһанай дальбараа түргэн томо болоно. Тэдэнэй тэжээлынь уһанай ургамал, тэндэ үдэдэг хорхой шумуул юм.

Тус совхоз 3-дахи отделенидээ тусхай нуур бии болгоо. Тэндэнь уһанай ургамал хомор aaб даа. Теэд тэндэ ногоо ургуулха арга боломжо бии. Тэрэнь зунай үедэ тэжээлэй 30 процентые алмана. Ургамалнуудые түүжэ, һүүдэр газарта хатаабал, кукурузын силос дарахада таарамжатай байдаг. Тиимэ тэжээлые нугаһан үбэлдөө дуратайгаар эдидэг, хабартаашье үгэхэдэ һайн байдаг.

Апрелиин эхеэр Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай бүлэг студентнэр Кабанскын совхоз ошоо һэн. Үйлэдбэриин практика гарахадаа, 50 мянган дальбараа харууһалаа. Тиигэжэ совхоздо ехэ туһа хүргэһэн байна. Нугаһанай дальбараагай дэгжэлгын түрүүшынь 20—30 хоног тон харюусалгатай үе, һайнаар харууһалха, эдеэлүүлхэ шухала.

Энэ совхоз апрельдэ дальбараа абажа үзөөгүй байгаа. Майда, июниин эхеэр абтаһан дальбараануудынь 25 хоноод байхадаа, үдэрэй наранда бүлеэсэһэн уһанда оруулагдадаг байһан юм. Теэд апрелиин дальбараа майн һүүл, июниин эхин хүрэтэр харууһалагдахадаа, дүшэ шахуу хоногтой болоод байдаг. Дальбараа 25 хоногтой болоод байхадаа, заабол уһанда оруулагдаха зэргэтэй.

Бишыхан дэгдээхэйнүүдые түлжүүлхэ хүшэршэг байгаа. Доронь дэбдихэ һолоомон дуталдаад, дальбараанууд гэдэһээ дүүрэжэ ядалдаа. Байрань набтархан хаалтаар таһалагдаһан, таһалга бүхэндэ 250—300 дальбараа оруулагдаһан байгаа. Тэдэнэй ехэ болохолоор байрань багадажа, хэхэ газар олдоогүй.

Нугаһанай дальбараа уһагүйгөөр байжа шадахагүй. Тэдэниие заатагүй уһаар хангаха хэрэгтэй. Тиимэһээ байрадань уһа гараар зөөнэ. Дальбараануудай бэежэхэлээр бүри ехэ уһан хэрэглэгдэдэг болоно, үшөө ехэ ажал гараа. Шубуудайнгаа байра соо уһа оньһон аргаар оруулаа һаань, шубуушадай ажал нилээд хүнгэдхэгдэхэ һэн.

Дальбараагай томо болоходо байрань багадажа, дүрбэлжэн метр бүхэндэ хори хоноһон 15 толгой байлгаха баатай бологдоо. Иимэ байрада байлгагдахадаа, өөдэргэн дальбараануудынь багануудаа түрижэ, тэжээл, уһаяа булимтардаг байба. Үлэн үлэһэн муу дальбараануудынь өөдэлсэгүй байгаа.

Муудаһан дэгдээхэйнүүдые гарзалуулхагүйн тулада тусхай таһалга соо илгажа байлгаад, һайнаар эдеэлүүлээ.

Нугаһанай эртын дальбараа түлжүүлхэдээ, байрынь дулаанай хэмжээе нэгэ янза байлгаха. Гараһаар таба, долоо хоноод байһан дальбараануудай байра 27—28 градус, хори хоноһон дальбараануудай — 16—18 градус дулаан байха зэргэтэй. Байрын хүйтэдөө һаа, ангаахайнууд нэгэн доро бөөгнэржэ, зарим нэгэеэ дэбһэжэ гэмтээдэг ушар үзэгдэнэ.

Зүбөөр харууһалагдаһан дальбараа табан хоногтой болоод байхадаа, гэрэй үбэр, наруули газарта гаргагдаха зэргэтэй. Тиигэжэ арюун агаарта гаргагдаһан, наранда дулаасаһан дальбараа түргэн томо болосотой байдаг. Һула, үлбэр дальбараануудаа хори хоноторнь газаа гаргаагүй. Уларилай дулааржа эхилхэлээр майн түрүүшын үдэрнүүдтэ тэдэниие газаа гаргаха гэжэ шиидэһэн юм. Түрүүшын үдэр дальбараануудынь үдын хойно газаа гаргагдаа. Гурбан час тухай газаа ябуулаад байхада, дальбараанууд ехэ һэргэлэн болоо. Хоёрдохи үдэрынь арбан часһаа газаа гаргаа. Тэрэ үдэр наратай дулаан, һалхигүй байгаа һэн Дальбараанууд бүри өөдэргэн болохо гэжэ һанагдаһан юм. Час—час хахад болоод байхада, томо дальбараанууд гэнтэ мухаряад, хүлөө дээшэнь харуулан һарайлдашоо. Тиигэн сасуунь түргэн хэмжээн абтаа һэн. Унаһан тэдэ дальбараануудые суглуулжа байрадань оруулаад, уһа уулгаа, юумэ эдюулээбди. Удаань һэргэжэ, хуушан түхэлдөө ороо. Энэ ушарай ямар шалтагаанһаа болоһые хүсэд тодорхойлогдоодүй. Гэбэшье дальбараануудые гансата газаа гаргангүй. 4—5 үдэрэй туршада сагыень нэмээ нэмээһээр, бүхэли үдэр соо газаа байлгадаг болохо. Үдын хойно эдеэлүүлээд газаа гаргаа һаа, зохисотой байгаа ха гэһэн тобшолол хээбди. Энэ хадаа апрельдэ гараһан. 20—25 хоногтой дальбараада хабаадана.

Нугаһанай дальбараа түлжүүлгэ, бүрин бүтэнөөр харууһалга тэдэнэй гараһан түрүүшын үдэрнүүдтэ эдеэлүүлгын зүбөөр эмхидхэгдэһэнһээ болохо байна. Студентнэр дальбараа харууһалха хүдэлмэреэ гурбан халанда эмхидхээ. Тэрэнь дальбараануудые түхэреэн сүүдхэ соо 2—2 час хахад болоод эдеэлүүлхэ арга олтоо. Иигэжэ эдеэлүүлээд байхада, эдэ амитад түргэн түлжэнэ. Томо болохо бүринь дальбараа эдеэлүүлхэ саг һунаагдана.

Тэдэниие түлжүүлхэдээ ямар юумэ эдюулэгдэнэб гэхэдэ, гараһаар дүрбэ хоноторнь һүнэй ээзгэйе болоһон үндэгэнтэй холижо үгэхэ. Таба хоноходоорнь — уһанай хорхойн гэр тээрмэдээд, загаһанай тоһо, дрожжо таряа талханай зүйлтэй холёод эдюулхэдэ һайн. Энэ тэжээлые уһанда дэбтээн худхажа үгэхэдэ таарамжатай. Машиндагдаһан һүнтэй холёо һаа, белок ехэтэй байдаг гээшэ. Дэбтээжэ үгтэһэн тэжээлые дальбараа түргөөр эдидэг. Эдеэлүүлһэнэйнгээ һүүлээр эдюурыень сэбэрлэхэ Тэжээлынь болгонгүйгөөр үгэхэдэ дээрэ. Юуб гэхэдэ, шанагдаһан тэжээл шанараа гээжэ, витамин багатай болодог.

Нугаһанай дальбараа белок, витамин багатай тэжээлэй дуталдахалаар үбшэлдэг. Отделениин хүтэлбэрилэгшэд бидэнэрэй байһан үе соо нэгэтэ бармаш хорхой асаржа үгөө һэн. Дальбараа тэрэниие ехэ дуратайгаар эдеэ бэлэй. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, белогтой тэжээл дутамагаар хэрэглэдэг байһаниень гэршэлнэ. Ээзгэй, машиндагдаһан һүн дутамагаар үгэдэг байна. Мүн гидропонно аргаар ургуулагдажа һая гараһан кукуруза үгэхэдэнь, дальбараа нугаһад тэрэниие ехэ хомхойгоор эдеэ. Дальбараада эдюулхэ кукуруза тарибал зохисотой.

Студентнэрэй үйлэдбэриин практика гарахадань тэндэ байлсажа, Кабанскын совхозой 3-дахи отделениин шубуунай фермын хүдэлмэритэй танилсаһан туладаа, тэндэхи шубуушадта өөрынгөө һанамжые зүбшэл болгон дурадхахые хүсэнэб. Тиимэһээ уһанай ургамалнуудые кукурузатай холижо хэһэн силос, белково тэжээл болохо бармаш хорхой, ээзгэй, машиндагдаһан һүнэй ходо үгтэжэ байхаар боломжолон, эдэ тэжээлнүүдые элбэгээр бэлэдхэхэ, кукуруза гидропонно аргаар ургуулха, дальбараагай доро дэбдихэ һолоомо элбэгтэй байха асуудалда отделениин хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа хандуулха бээз гэжэ найдагдана.

Багшанарай институдай студентнэр нугаһанай дальбараа түлжүүлхэ талаар горитой юумэ мэдэжэ абаа. Тиихынгээ хажуугаар совхоздо ехэ туһа хүргөө. Эдэ студентэр 50 мянган толгой дальбараа 20—30 хоногтой болоторнь харууһалаад байхадаа, 95 процентыень бүрин бүтэнөөр дэгжээгээ.

А. Капустин,
пединститудай багша.

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгын түгэсхэл

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

гүй гэжэ энээнтэй дашарамдуулан үгэ хэлэгшэ заана. Ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудай гансахан зүб һайн зам — эбтэйгээр зэргэ оршон байха, эбтэйгээр экономическа мүрысөө хэхэ зам бии байна. Хэрбээ олонниитын политическэ ондо ондоо байгуулалта Советскэ Союзтай болон бусад социалис оронуудтай хани харилсаа хүгжөөхэдэнь бусад капиталис оронуудта һаад хэдэггүй байхадань, Баруун Германи яахадаа нимэ замаар ябажа шадахагүй байна гээшэб?

Социалис оронуудай арадуудай аша хэрэгтэ таараһан политическэ болон экономическа аша хэрэгүүд Баруун Германиин немецүүдтэ бии байна гэжэ тэрэшэлэн Н. С. Хрущев тэмдэглэнэ. Нэн түрүүндэ нимэ юумэн эб найрамдал тухай асуудалда хабаадана.

Хэрбээ экономическа асуудал тушаа абажа үзөө һаа, бидэнэр манай оронуудай хоорондохи харилсаануудые хүгжөөхын тулада, найдамтай үндэһэ һуури боломоор олон юумэ олохо байнабди гэжэ Н. С. Хрущев хэлэнэ.

Манай хоёр ороной түүхын ёһоор, ажахынуудай байгуулламжын ёһоор бидэнэр тон ехэ арга боломжотойгоор муу бэшэ худалдаа наймаа ябуулжа шадаха байнабди.

Худалдаа наймаа хэдэг нэгэ талын урдань зүбшэһэн захилнуудаа дүүргэхэһээ арсаад байхадань, энээниие худалдаа наймаанда болоһон таарамжатай зүйл гэжэ тоолоод ябабашье болохогүй байна ха юм. Һаяхан соргонууд тушаа болоһон ушар энээниие эли тодоор харуулна. США-гай нефтиин монополинууд ехэ диаметртэй соргонуудые Советскэ Союзда үгэхэһөө арсаха гэжэ ФРГ-эйе баадхаа. Нимэ ябуулгань бидэнэртэ шиидхэгдэшэгүй асуудал бии болгоогүйнь элитэ. Совет предприятинууд соргонуудые ехээр гаргадаг болоо. Советскэ Союзтай худалдаа наймаа хэхэ гуримаа ФРГ-гэй правительствын эбдэһэнэй эсэстэ хэн ашаг олоо гээшэб? США-гай монополинууд шүүһэн байна. Баруун Германиин промышленнигууд хохидолдо ороо. Тэрээнһээ гадна худалдаа наймаа хэдэг тала болохо ФРГ-дэ этигэхэ ябадал маргагдаа.

Баруун Германиин политическэ ажал ябуулагшад ухаансаргүй хараа шугам ябуулна гэжэ Н. С. Хрущев хэлэнэ. Тэдэнэр энээнтэй дашарамдуулан Баруун Германиин экономикын хохидолдо орохо ябадалые тоолоногүй бшуу.

Баруун Германиин ажал ябуулагшад политика зүбөөр ябуулдаг хүнүүд болохые хүсөө һаа, дэлхэйн хоёрдохи дайнай хойто тээ Европодо болон США-да болоһон экономическа хүгжэлтын үнишэй өөрынгөө дээдэ захые алад гараһан бага бэшэ удха шанартай зүйлые мартаха ёһогүй байгаа. Иигэжэ гансал бидэнэр, марксистнууд хэлэчэ бэшэбди, мүн буржуазна экономистнуудшье хэлэнэ. Хүмэрин уналга болохоёо байһаниие хойшолуулхын тулада зарим капиталис оронуудай хэрэг ябуулагшад тодорхой хэмжээнүүдые абажа эхилэнхэй,—гэжэ Н. С. Хрущев заана. Советскэ Союз хадаа Баруун Германида, мүн т... лэн политическэ байдалаа һайжаруулха, һайн экономическа хүгжэлтын түлөө захилнуудые хангаха зэргэтэй байһан Баруун Берлин дотор ехэхэн захил хэжэ шадаха байгаа гэжэ саашань ... Хрущев тэмдэглээ. Өөрынгөө талаһаа, Баруун Германи болон Баруун Берлин өөһэдөө бүтээһэндэ орходоо гадаада талаһаа асархада ашагтай промышленна эд бараануудые Советскэ Союзһаа худалдан абажа шадаха байгаа.

Советскэ Союзтай, Германиин Демократическа Республикатай ФРГ-гэй худалдаа наймаа хүгжөөхэ ябадал арадуудта ашаг туһа асарха байһандань һэжэг һанагданагүй. Энээнһээ эгээн шухала шүүбэри юун болохо байгааб гэхэдэ, этигэл найдабариие болон хани барисаанай холбооие бэхижүүлхэ ябадал болоно. Энээнгүйгөөр Европодо эб найрамдал бэхижүүлжэ болохогүй байна.

Германитай эбэй договор баталха гээшэ гансал Советскэ Союз Баруун Германи хоёрой хоорондохи бэшэ, мүн Европын, гансашье Европын бэшэ, мүн бүхы оронуудай хоорондохи харилсаануудые һайн болгохо эгээл зохисотой арга нүхэсэл мүн болоно гэжэ Советскэ правительствые толгойлогшо эрид сэхэ заагаа. Германиин асуудалые эбэй ёһоор шиидхэһэнэй эсэстэ эб найрамдал сахижа, бэхижүүлжэ болохо байһанда хүнүүдэй этигэл найдабари бэхижэхэ байна. Сэрэгэй гаргашануудай дарамтын бага болоһоной эсэстэ арад зоной ажабайдал һайжарха байна.

Зүгөөр баруун гүрэнүүдэй эзэрхэг түримхэйшүүл Германитай эбэй договор баталуулхагүйн тулада бүхы юумэ хэнэ. Германиин асуудалые эбэй ёһоор шиидхэхэ хэрэгтэ дайсан харшаар хандадаг хүнүүд эбэй договор баталаа һаа, ГДР-тэ болон бусад социалис оронуудта эсэргүү «хүйтэн дайн» үргэлжэлүүлгын ямаршье удхагүй байһаниие Баруун Германиин арад зон ойлгохо гэжэ үхэтэрөө айна. Хархис этэгээдүүд бүлэглэлнүүдэй, НАТО гэдэг эзэрхэг түримхэй бүлэгэй һанһаран һалахаһаа айдаг дээрэһээ эбэй договорто эсэргүү ябуулга хэнэ.

Гансал эбэй договор баталха бэшэ, мүн хоёр гол бүлэглэлнүүдэй — Варшавын договорой оронуудай болон НАТО-гой оронуудай хоорондо добтололсохогүй тухай пакт баталхаар бэлэн байһан тухайгаа социалис оронуудай нэгэтэ бэшэ мэдүүлһэниие энээндэ нэмээ һаа, бодото дээрэ хэн эбэй ёһоор шиидхэхын түлөө оролдоноб, тиихэдэ хэн дайн сэрэгэй бүтэхэгүй ябадалай түсэб табинаб, «хүйтэн дайн» һүжэрөөнэб гэжэ тон элитэ болохо байгаа гэжэ Н. С. Хрущев мэдүүлээ.

Удаань Н. С. Хрущев июлиин тэн багта Москвада болохоёо байһан хэлсээнүүдтэй дашарамдуулан, ядерна туршалга болюулха тухай асуудал дээрэ тогтобо. Бүри олон жэлэй урда тээ Советскэ Союз ядерна зэбсэг хорихо, тэрэниие туршаха ябадалые хорихо тухай асуудал табяа юм гэжэ Н. С. Хрущев тэмдэглээ. Зүгөөр баруун гүрэнүүд, нэн түрүүндэ США, нимэ юумэ зүбшөөнэгүй. Шалгалта хэхэ тухай баруун гүрэнүүдэй эрилтэнүүд туршалга хэлгын хойноһоо хинахын тулада табигдана бэшэ, харин тагнуул хэхэ зорилгоор Советскэ Союзай элдэб районуудта нэбтэрхэ аргаар нэбтэрэн орохын тулада табигдана гэжэ Н. С. Хрущев заагаа.

Ядерна зэбсэгэй бүхы туршалгые агаарта, замбуулинай дайдада, уһан доро, газар доро болюулха тухай хэлсээ тон түргэнөөр баталха ябадал хадаа арадуудай аша хэрэгтэ таарана гэжэ Советскэ правительство мэдэнхэй гэжэ Н. С. Хрущев мэдүүлээ. Зүгөөр баруун гүрэнүүдэй хараа шугам дээрэһээ боложо, нимэ юумэ мүнөө хэжэ болохогүй байна.

Ядерна бүхы туршалгануудые хорихо тухай хэлсээ баталалгада баруун гүрэнүүдэй һаад хэжэ байгаа хадань, Советскэ правительство агаарта, замбуулинай дайдада болон уһан доро ядерна зэбсэг туршалгые болюулха тухай хэлсээ баталхаар бэлэн байһанаа мэдүүлнэ гэжэ тохёолдоод байһан оршон байдалые һайнаар хаража үзөөд, арадуудай хуби заяанай түлөө ехэ харюусалгые мэдэдэг Советскэ правительство мэдүүлнэ.

Хэрбээ мүнөө баруун гүрэнүүд энэ дурадхалые зүбшөөгөө һаань, шалгалта хэхэ тухай асуудал хүсэд хэрэггүй болоно. Тиимэ болохолоороо асуудал шиидхэхэ харгы зам нээлгэтэй байна гээшэ.

Ядерна туршалгануудые болюулха тухай хэлсээн хэды ехэ удха шанартай байбашье, буу зэбсэг ехээр бэлдэхэ ябадалые зогсоожо шадахагүй, термоядерна дайнай аюулые зайсуулжа гү, али горьтойгоор һуларуулжашье шадахагүй байна гэжэ Н. С. Хрущев үргэлжэлүүлээ.

Тиимэһээ Советскэ правительство бүри мүнөө, ядерна туршалгануудые болюулха тухай хэлсээ баталхадаа, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха, гүрэнүүдэй хоорондохи этигэл найдабариие бэхижүүлхэ талаар нүгөөдэ нэгэ ехэ алхам хэхэ — сэрэгэй гол хоёр бүлэг гүрэнүүдэй — НАТО-гой оронуудай болон Варшавын договорто хабаададаг оронуудай хоорондо добтололсохогүй тухай пакт баталха хэрэгтэй байгаа гэжэ тоолоно.

Хоёр бүлэг гүрэнүүдэй хоорондо добтололсохогүй тухай пакт баталхатай нэгэн хамта ядерна зэбсэг туршалгые болюулха тухай хэлсээн хадаа мүнөө үеын шухалын шухала асуудалнуудые, тэрэ тоодо буу зэбсэг хуряалгын асуудал шиидхэхын тулада үлэмжэ зохид һайн уласхоорондын шэнэ оршон байдал бии болгохо байна гэжэ Н. С. Хрущев тэмдэглээ.

Н. С. Хрущев өөрынгөө үгые нимэ амаршалгануудаар дүүргэбэ:

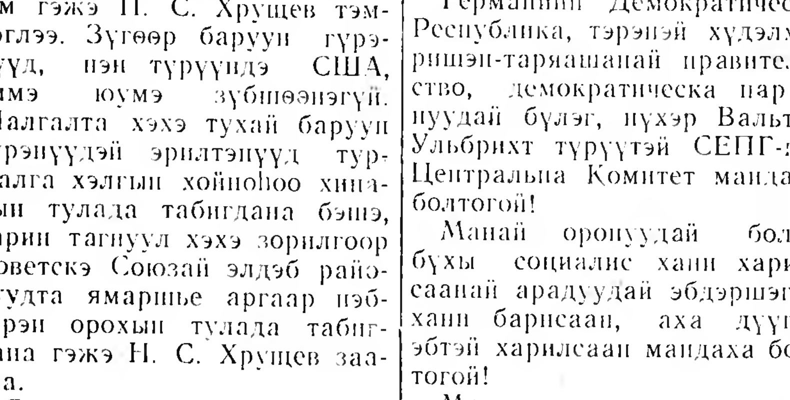
Германиин Демократическа Республика, тэрэнэй хүдэлмэришэн-таряашанай правительство, демократическа партинуудай бүлэг, нүхэр Вальтер Ульбрихт түрүүтэй СЕПГ-гэй Центральна Комитет мандаха болтогой!

Манай хоёр оронуудай болон бүхы социалис хани харилсаанай арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан, аха дүүгэй эбтэй харилсаан мандаха болтогой!

Марксизм-ленинизм мандаха болтогой!

Коммунизмын илалтын түлөө!

Бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдалай түлөө!

Германиин Демократическа Республикын хүдэлмэришэд «Хани барисаан» гэдэг нефтепровод барилгада эдэбхитэй, бүтээсэтэйгээр ажаллана. Одерһоо Шведтдэхи нефть шанаржуулдаг завод хүрэтэр баригдаха нефтепроводые ноябриин 13 хүрэтэр дүүргэхэөр шиидээ. Зураг дээрэ: нефтепровод барилгын хүтэлбэрилэгшэд Ганс Вольф, Фриц Рейнике, Хейнрих Грос гэгшэд хөөрэлдэжэ байна.

АДН—ТАСС-ай фото.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур
1963 оной июлиин 4.

Совет эхэнэрнүүд мүшэтэ замбуулиниие шэнжэлн...

Валентина Терешкова пресс-конференци хэбэ

Дэлхэйн түрүүшын эхэнэр-космонавт Валентина Терешкова эхэнэрнүүдэй бухэдэлхэйн конгрессто делегат байгаа. «Замбуулинай аха» Валерий Быковскитой хамта В. Терешкова эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэдэй агуухэ хуралдаанай президиумдэ һунгагданхай байба.

Терешковагай энэ конгрессто хабаадахадань делегадууд, айлшад, журналистнууд ехээр һонирхоһон байна. Баатар зоригтой совет эхэнэрэй намтар тухай хүн бүхэн дэлгэрэнгыгээр мэдэхэ дуратай, замбуулин руу ниидэлгэдээ бэлэдхэһэн тухайнь шагнаха, «Восток-6» онгосоор ниидэжэ ябахадаа бэеын тамир ямар байгааб, саашадаа ямар түсэбтэйб гэхэ мэтээр хүнүүд ехээр һонирхоһон байна.

Конгрессто хабаадагшадай, олон журналистнуудай иимэ хүсэлые хараадаа абажа, СССР-эй лётчик-космонавт, Советскэ Союзай Герой Валентина Терешкова Союзуудай колонно зал соо июлиин 1-дэ пресс-конференци үнгэргэбэ. Подполковник Валерий Быковский мүн лэ эндэ байлсаба.

Дэлхэйн олон оронуудай томо томо телеграфна агентствонуудай, газетэнүүдэй, журналнуудай, радиогой, телевидениин корреспондентнүүд эндэ байлсаа.

«Совет эхэнэр» гэжэ журналай главна редактор М. Д. Овсянникова пресс-конференци нээгээд, Валентина Терешковада бэшэгээр 300 гаран асуудал табигдаһан байна гэжэ мэдээсэбэ. Тиимэһээ космонавт эдэ бүхы асуудалнуудта харюусаха аргагүй байһаниинь элитэ. Ушар иимэһээ дэлхэйн бүмбэрсэгые 48 дахин тойрожо, замбуулинаар ниидэлгэтэй хабаатай асуудалнуудтань харюусаха юм.

Валентина Терешкова ендэр дээрэ гараба. Пресс-конференцидэ хабаадагшад альга ташан хани халуунаар угтаба. Хэлэһэн үгыень олон ондоо хэлэн дээрэ оршуулаад дамжуулхадань ойлгожо абахын тулада хилын саанахи айлшад наушнигуудые шэхэндээ зүүнэ.

Бага балшар наһан тухайдаа, һургуулида, техникумдэ һураһан тухайдаа, Ярославска шинэ заводто, һүүлээрнь «Красный перекоп» гэжэ текстильнэ комбинадта хүдэлһэн тухайдаа Валентина Терешкова хөөрэнэ. Юрий Гагарин, Герман Титовой ниидэлгэнүүд совет залуу басаганай зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгэжэ, космонавтнуудай бүлэдэ орохо хүсэл түрүүлээ һэн. Тэрэ үедэ парашюдаар һурадаг нилээдгүй дүй дүршэлтэй болонхой байһан юм. Нэгэ хэды сагай үнгэрөөд байхада медицинын комиссида оробо. Тэрэнь космонавтнуудаар эхэнэрнүүдые шалган абажа байгаа бэлэй. Иигэжэ Валентина Терешкова захагүй замбуулин руу ниидэхэ кандидат болоһоһон түүхэтэй.

— Һайн бэлэдхэлтэй басагад нүхэд намда олон юм. Тэдэнэр минии ниидэгшэдэл адли мүн лэ амжалтатайгаар ниидэхэ шадабаритайнууд гээшэ,— гэжэ Терешкова хөөрэбэ. Хэн бэ даа нэгэн түрүүшын байха ёһотой ха юм даа. Иигэжэ совет арад, манай орон намда айхабтар ехэ найдабари үзүүлээ. Энээнэйнь түлөө би үнэн зүрхэнһөө амаршалжа байнаб.

«Восток-6» онгосоор ниидэлгэдэ яажа бэлэдхээб гэжэ олон корреспондентнүүд ехээр һонирхоно. Ерээдүйн космонавтнуудай бэе махабадта врачнууд ехэ эрилтэ табидаг, теориин ба бусадшье ехэ шанга бэлэдхэл хэрэгтэй болодог гэжэ Терешкова онсолон тэмдэглэбэ. Замбуулинда ниидэжэ ябахадаа тохёолдожо болохо бүхы бэрхэшээлнүүдые газар дээрэ гаталагдадаг гээшэ. Замбуулинда ябаһанда орходоо һурагтүй шанга һорёонуудые центрифуга соо хэгдэдэг һэн.

Дэгдэн тамаржа ябахада тон зохид байгаа гэжэ В. Терешкова тоолоно. Мүн гараар жолоододог управлени табижа, замбуулинай онгосые өөрөө жолоодожо ябахадамни ехэ бахатай байба гэжэ хэлээ. «Ши эхэнэрнии, гарнуудайшни халта хүдэлхэтэй хамта замбуулинай иимэ мантан томо онгосын оньһон техникэ мэдэлдэшни байна гэжэ бодохоһоо баярламаар»,—гэжэ космонавт хэлэбэ.

Парашютист байһан Терешкова хэдыдэ түрүүшынхиеэ самолёдто һуугаа һэм бэ гэжэ корреспондентнүүдэй нэгэн асууба. Космонавтнуудые бэлэдхэжэ байха үедэ самолёдто һуугдаа һэн гэжэ Валя харюусаба.

Асуудал: ажабайдалайнгаа зам тодорхойлходоо ямар хүсэлэнтэй байгаа һэмтэ?

Харюу: хүн түрэлтэнэй гэгээн гэрэлтэ ерээдүйе—коммунизм байгуулха хэрэгтэ өөрынгөө ажалаар хубита нэмэри оруулха хүсэлэнтэй байгаа һэм. Минии ажал хадаа бүхы совет арадай асари ехэ хүдэлмэриин нэгэ хуби болоһой гэжэ хүсэдэг һэм.

Космонавт гээшэ эрэшье хүн байг, эхэнэршье хүн байг, хамаагүй шэн зоригтой, зоримгой хурса, эрид шууд шиидэнги байха ёһотой гэжэ Валентина Терешкова тэмдэглэбэ. Космонавтнуудые бэлэдхэхэ программа бүһэтэйшье, бүһэгүйшье хүндэ тон адлихан байдаг бшуу. Замбуулин гээшэмнай эхэнэр гээд хайрладагтүй ха юм гээд Валя миһэрбэ.

Онгосые дэгдээхэ үедэ эхэнэр-космонавтын бэе, мэдэрэл ямар байгаа һэм бэ гэһэн асуудалнууд ехэ олон байгаа. Терешкова энээндэнь иигэжэ харюусаба:

— Ниидэхынгээ урда тээ нэгэ бага жэхыгдээ ааб даа. Тиин энэмнай спортивна мэдэрэлтэй адли. Онгосо жэгдэ зохидоор дээшээ дэгдээ һэн. Скоростиёо ехэдхэхэ бүринь нэгэ бага ондоошог болоно. Газар дээрэ һайнаар бэлэдхэһэн бэлэдхэлни орбитада гараха үедэ ехэ туһатай байгаа. Дэгдэн тамаржа ябахадаа хүнгэн шэнги болоно, ямар нэгэн муу үзэгдэл дайралдаагүй.

Газар дэлхэйн гайхамшаг гоё үзэгдэл тухай Валентина Терешкова журналистнуудта хөөрэжэ үгэбэ. Үүлэгүй сэбэр байхадань полинууд, гол мүрэнүүд, ой модон эли тодоор тэбхын харагдана. Онгосын Газарай һүүдэр галада ороходонь тэрэ гоё үзэгдэлнүүдынь бүришье һайханаар харагдана.

Гансаардаһандал адли байгаа һэн гү? гэжэ Терешковаһаа асууба.

Үгы гэжэ Валя харюусаба. Ниидэжэ ябаха үедөө холбоо барисаамнай эрхим һайнаар хүдэлөө. Валеритай зэргэлээд һууһан мэтэ ябаабди гээд Терешкова хөөрэбэ. Бэе бэеынгээ амилхые дууладаг байгаалди. Юрэнхыдөө ниидэжэ ябаха үе соомнай хэлхеэ холбоон найдамтай һайнаар хүдэлөө. Манай совет хүнүүдһээ ерэһэн хани халуун амаршалганууд бидэниие баярлуулдаг байгаа. Түрэл ороной-хидни хододоо намтай хамта байһан мэтэ байгаа. Тиимэһээ гансаардаагүйб.

Никита Сергеевич Хрущевтой хөөрэлдэһэнөө мартахын аргагүй гэжэ Терешкова үргэлжэлүүлбэ. Ниидэлгэ тухайдаа бидэнэр элидхээ һэмди. Никита Сергеевич ниидэлгэеэ һайнаар үргэлжэлүүлжэ, буужа ерэхыемнай хүсөө һэн.

Яһала һайнаар доошоо орожо эхилэгдээ һэн. Энээн тухайдаа Терешкова мэдэжэ байгаа. Главна конструктор, Юрий Гагаринтай хөөрэлдэһэн юм. Газар дээрэ байхадаа һайса бэеэ з... һэн басаган бухы бэрхэшээл... дые һайнаар дабажа шадаа.

Үшөө шэнэл асуудалну... табижа байна.

Асуудал: эхэнэрнүүд б... басагадууд замбуулинай ... дэлгээр ехэ һонирходог б... ха. Эхэнэр хүнэй бэе эрэ хү... хиһээ дээрэ гэжэ тоолоно г... гут?

Харюу: бүһэтэйшүүлһээ ... ро бэшээр эхэнэрэй бэе я... байна гэжэ энэ ниидэлтэ хару... ба. Замбуулинай ниидэлгэдэ ... нэр хүнэй бэе илангаяа даа... гэжэ хэлэхэ болоо һаа, эрэ... нууд дураа гутажа болохо ... ааб даа гэжэ Терешковагай ... лэхэдэ, альга ташалган бол... бултадаа энеэлдэбэ.

Энэ ниидэлгэнь зургаан су... хэ үргэлжэлхөөр хараалагда... байгаа, тиигээд сатһаа урид б... жа ерэхэ баатай болоо г... ФРГ-эй газетэнүүдэй бэшэһ... Терешкова шал худал гэжэ ... руушааба.

— Энэмнай шал худал г... хэлэхэ байнаб. Энэ ниидэлтэ ... даа нэгэ суудхаар гэжэ хар... лагдаһан байгаа. Тиин бэе... һайн байгаа һаань гурб... суудхэ хурэтэршье үргэл... лүүлхэдэ болохо гэгдэһэн ... Түрүүшын суудхын һүүлээр ... еынгээ һайн байхада үшөө ... гэлжэлүүлхэ гэжэ гуйһан ба... гааб.

Ерээдүйнгөө байдал тух... асуудалнуудта Валентина ... решкова харюусаба.

Асуудал: ажабайдалдаа ... түйлаха хүсэлэнтэйб та, гэр бү... байгуулха талаар ямар хара... бодол бииб?

Харюу: манайда бүхы һанаэ... хүсэл бодотоор бэелүүлгэдэ... Гэр бүлэ тухай хэлэхэ бол... һаа, эхэнэр хүн хадаа һайн, ... тэй, замбуулинай бүлэтэй бол... хо аабзаб гэжэ найданаб.

Асуудал: урдынгаа ажал... орохо хүсэлэнтэй гээшэ гут?

Харюу: харгы замаа оло... хойб, һанал бодолни хүсэлдө... Ниидэһэнэйнгээ һүүлээр эрд... мээ дээшэлүүлхэ хүсэлэнтэй... Хэрбээ эхэ ороондомни аша ту... һатай байха гээшэ һаань, б... нэхэдэг предприятиин ямаршы... станогой дэргэдэ зогсохоор б... лэнби.

Эхэнэрнүүдэй бухэдэлхэйн ху... ралдаанда түлөөлэгшэдөө эльгээ... һэн оронуудай эхэнэрнүүды... Валентина Терешкова үшөө дахин амаршалба. Эб найрамдалай, демократиин, хүгжэлтын, адли тэгшэ эрхын, национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлдэ амжалта түйлахыень өөрынгөө үмэнэһөө, нүхэд космонавтнуудайнгаа үмэнэһөө хүсэжэ байһанаа мэдүүлбэ. «Элүүр энхэ, ажабайдалдаа зол жаргалтай байхыень бүхы эхэнэрнүүдтэ хүсэнэб» гэжэ Валиин мэдүүлхэдэнь нарьемэ альга ташалган болобо.

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын федерациин генеральна секретарь Роза Ясович үгэ хэлэхэ зуураа, пресс-конференци хэһэнэйнь түлөө В. Терешковада баясхалан хүргэбэ. Совет ороноо, совет арадаа улам ехээр алдаршуулһан энэ басаганда һайн һайханиие хүсэбэ. Валя Терешковагай түйлалта бүхы дэлхэйе, илангаяа эхэнэрнүүдые омогорхуулба.

З. Хромова, Б. Лукьянов, С. Шишков
(ТАСС-ай тусхай корр).

МОСКВА. Съездн үүдэй Кремлиин ордон соо июниин 24-дэ эхэнэрнүүдэй Бухэдэлхэйн конгресс нээгдээ һэн. Зураг дээрэ: дэлхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр-космонавт Валентина Терешкова Социалис Ажалай Герой П. Малинина хоёр забһарлалгын үедэ уулзажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Манай республикынхид эрхимлээ

Велосипедээр зоно хоорондын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн хэдэн үдэрэй туршада боложо дүүрэбэ. Һурагшадай Бүхэсоюзна спартакиадада зорюулагдаһан энэ мүрысөөндэ Примориин хизаарай, Сахалинай, Магаданай, Амурай, Шэтын областиин, Яхадай, Буряадай АССР-эй һурагшадай командунууд хабаадалсаа.

Мүрысөөндэ эрхим дүн түйлажа, түрүүшын хоёр һуури эзэлһэн командунууд спартакиадын түгэсхэлэй тулалдаанда хабаадалсаха эрхэ олохо юм. Тиимэһээ түрүүшын үдэрнүүдһээ командунуудай хоорондо шанга тулалдаан болоһон байна.

...Мүрысөөнэй туг үргэгдэжэшье, хурдан солбон басагад хоорондоо гушаад секунда зайтайгаар 15 километрэй урилдаанда табигдана...

Бултанһаа урид мүрысөөндэ гараһан Амурай областиин түлөөлэгшэ гушаад минута болоод байхада фиништэ хүрэжэ ерэнэ. Теэд эдэнэрһээ һүүлдэ урилдаанда табигдаһан Шэтын областиин һурагшад Людмила Голунова, Люба Ананьева гэгшэд амурайхидһаа түрүүлжэ түрүүшын хоёр һуури эзэлнэ. Дүн гаргахада Шэтын областиинхид эрхимлэһэн байна. Хоёрдохи, гурбадахи һуурие Буряадай АССР-эй Приморийн хизаарай командунууд эзэлээ.

25 километрэй зайда эдиршүүлэй урилдахада баһал шанга тулалдаан боложо, Буряадай АССР-эй команда эрхимлээ. Эдэнэрэй удаа Шэтын, Амурай областиинхид ерэжэ, хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлнэ. Эдир хүбүүдэй дундаһаа эгээл хурданиинь хэн байгааб гэхэдэ, Улаан-Үдын 65-дахи һургуулиин һурагша Валентин Минаев болоно. Тэрэ 25 километрэй зайе 41 минута 57 секунда соо гаталһан байгаа. Командунууд хоорондо болоһон түрүүшын үдэрэй дүн гаргахада Буряадай АССР-эй эдиршүүдэй команда түрүү һуури эзэлбэ. Шэтын, Амурай областиинхид удаадахи һууринуудта гараа.

Мүрысөөнэй хоёрдохи үдэр. Энэ үдэр басагад 20, хүбүүд 50 километрэй зайда урилдаһан байна. Амурай областиин басагад эгээ түрүүлэн урилдаанда табигдана. Эдэнэрэй удаа хоорондоо хоёр-хоёр минута зайтайгаар Магаданай, Яхадай, Буряадай, Шэтын басагад гарана. Эдэнэр сооһоо Шэтын областиин Люба Ананьева, Людмила Голунова, Антонина Захаруева гэгшэд түрүүлэн гарагшадаа ахижа, фиништэ хүрэхэдөө, эгээл һайн саг — 37 минута 58 секунда харуулна. Командаараа 39 минута 15 секунда харуулһан Буряадай АССР-эй түлөөлэгшэд хоёрдохи, Амурай областиин команда гурбадахи һуури эзэлээ.

Басагадай һүүлдэ эдиршүүл урилдаа. Эндэ Буряадай республикын шамбайшууд яһала һайнаар мүрысэжэ, хамта дээрэ 1 час 14 минута 56 секунда соо 50 километрэй зайе гаталаа. Тиигэжэ эдэнэрнай түрүүшын һуури эзэлнэ. Сахалинай областиин, Приморийн хизаарай командунууд удаадахи һууринуудые эзэлһэн байна.

Мүрысөөнэй түгэсхэлдэ эдиршүүл 50 километрэй зайда урилдаа. Урилдаанда гараһан 33 спортсменүүдэй дундаһаа дүрбэн хүбүүн түрүүлһээр түрүүлжэ гараба. Эдэнэрнай хэд бэ гээд һонирхоходо: Буряадай АССР-эй түлөөлэгшэд Анатолий Жамбаев, Леонид Рыжаков, Валентин Минаев, Шэтын түлөөлэгшэ Олег Овсянников гэгшэд байгаа. Эгээн түрүүлэн фиништэ хүрэжэ ерэгшэ Анатолий Жамбаев нэгэ час 20 минута 64 секунда харуулаа. Түрүүлэн ерэгшэһээ гурбахан секундаар хожомдоһон Олег Овсянников хоёрдохи һуури эзэлнэ.

Команда бүхэнэй дүн гаргахада Буряадай республикын түлөөлэгшэд эрхимлэһэн байшоо. Удаадахи һуурие Шэтын, Приморийн, Амурай командунууд эзэлһэн байна.

Бүхы мүрысөөнэй дүн согсолходо долоон очкотой болоһон Буряадай АССР-эй команда нэгэдэхи, 8 очкотой Шэтын областиинхид хоёрдохи һуури эзэлээ. Удаадахи һууринуудые Приморийн хизаарай, Амурай областиин, Яхадай АССР-эй, Сахалин, Магаданай областиин командунууд эзэлээ. Түрүүшын хоёр һуури эзэлһэн Буряадай АССР-эй, Шэтын областиин командунууд июль һарын эхеэр Волгоград городто үнгэргэгдэхэ түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадалсаха эрхэ олонхой.

Н. Иванов.

Бүмбэрсэг дэлхэйн эхэнэрнүүд Совет ороной ажабайдалтай танилсана

Эхэнэрнүүдэй Бүхэдэлхэйн конгрессто хабаадаһан олон эхэнэрнүүд совет арадай ажабайдалтай танилсаха хүсэлтэй байһанаа мэдүүлһэн байна.

Конгрессэй олохон делегадууд Ереван ерээ. Анголын, Португалиин, Гвинейн, Танганьикын, Африкын баруун урда зүгэй, Урда Африкын республикын, бусад оронуудай ниитын ажал ябуулагшад эдэ айлшадай дунда бии. Эдэнэр хэды үдэрэй туршада Армениин ажалшадай ажабайдалтай танилсаа.

США-гай, Грециин, Кипрэй түлөөлэгшэд Киев городто айлшална. Энэ городой гоё һайхан газарнуудыень хараа.

Малиин, Гвинейн, Сенегалай, Дагомейн, Конгын, Камерунай, Бразилиин, Франциин, Тунисай түлөөлэгшэд Азербайджанай ажалшадай ажабайдалтай танилсахаар шиидээ. (ТАСС).

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00464. Зак. № 940.